

BOZCAADA & GÖKÇEADA DEĞERLENDİRME RAPORU

2012

Çanakkale 2012

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	1
2. ADALAR	2
2.1. Bozcaada	2
2.2. Gökçeada.....	4
3. ADALARA UYGULANAN PROJELER VE POLİTİKA.....	7
3.1. Bozcaada	7
3.2. Gökçeada.....	8
4. AVRUPA KONSEYİ BOZCAADA VE GÖKÇEADA RAPORU.....	10
4.1. Tarihsel Süreç	11
4.2. Adalarda Yaşanan Problemler.....	12
4.2.1. Kültürel Miras	12
4.2.2. Doğal Miras.....	12
4.2.3. Altyapı Problemleri.....	12
5. ADALARIN KALKINMASINDA ULUSLARARASI DEĞERLENDİRME: YUNAN ADALARI ÖRNEĞİ	13
5.1. Genel Bakış.....	13
5.2. Gelişimi Sağlayan Temel Unsurlar.....	14
6. GMKA BOZCAADA & GÖKÇEADA SAHA ÇALIŞMALARI	15
6.1. Bozcaada Çalışmaları	15
6.1.1. Kanaat Önderleriyle Görüşme: İlk Ziyaret.....	15
6.1.2. Stratejik Analiz Çalışmaları	17
6.1.2.1. Demografik Unsurlar	17
6.1.2.2. GMKA'nın Oluşturduğu Stratejilere Yaklaşım	18
6.1.2.3. Görüşülen Kişilerin Belirttiği Diğer Stratejiler, Görüşler ve Sorunlar	21
6.2. Gökçeada Çalışmaları	23
6.2.1. Kanaat Önderleriyle Görüşme: İlk Ziyaret.....	23
6.2.2. Stratejik Analiz Çalışmaları	26
6.2.2.1. Demografik Unsurlar	27
6.2.2.2. GMKA'nın Oluşturduğu Stratejilere Yaklaşım	28
6.2.2.3. Görüşülen Kişilerin Belirttiği Diğer Stratejiler, Görüşler ve Sorunlar	31
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	35
7.1. Genel Değerlendirme.....	35
7.2. Saha Çalışmaları Değerlendirmesi.....	36
7.3. YAPILABİLECEKLER: Diğer Kurum ve Kuruluşlarca	37
7.4. YAPILABİLECEKLER: Ajans Tarafından	38

1. GİRİŞ

TR22 Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı'nda "AMAÇ 1: REKABET EDEBİLİRLİĞİN ARTIRILMASI" gelişme ekseninde Bozcaada ve Gökçeada için iki önemli hedef tespit edilmiştir. Bunlar: sırasıyla "HEDEF 1: Tarım Sektörünün Rekabetçi Bir Yapıya Kavuşturulması" ve "HEDEF 2: Turizm Sektörünün Rekabet Gücünün Artırılması"dır. Güney Marmara Kalkınma Ajansı, Türkiye için jeopolitik konumu özel bir noktada olan Çanakkale'ye bağlı Gökçeada ve Bozcaada için belirlenmiş bu hedeflere ulaşılmasında özel çalışmalar yapma kararı almıştır. İlk adımını, söz konusu adaların mevcut durumun ve buna bağlı olarak kısa ve uzun vadede hem ilgili kamu kurumlarının hem de Ajans olarak kendisinin yapabileceklerinin ortaya konması olarak belirlemiştir.

Adalar için yapılacak çalışmalar için Ajans uzmanlarından oluşan 5 kişilik bir çalışma grubu (Planlama Programlama ve Koordinasyon Birim Başkanı E. Burak MERİÇ ile uzmanlar Cansu AYTUĞ ve Büşra KARAKAYA, Çanakkale Yatırım Destek Ofisinden Koordinatör Reccai BAŞARAN ve Dr. Ahmet Tansel SERİM) oluşturulmuştur. Çalışma Grubu, ilk olarak 28 Kasım 2011 tarihinde Bozcaada'da ve 29-30 Kasım 2011 tarihlerinde Gökçeada'da fikir önderleriyle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yapılan bu saha ziyaretlerinin ardından daha önce bu iki ada öze-

linde yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiş, diğer Ege adalarında uygulanan politikalar araştırılmış ve taslak bir rapor oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak rapor Genel Sekreter Mustafa GÜNDÖĞAN'a sunulmuş ve raporun sonucuna göre adalarda

ortaya çıkan temel problemlerin çözümüne yönelik çeşitli stratejiler oluşturulmuş, elde edilen bulgular Kalkınma Bakanlığı ile paylaşılmıştır. 19-24 Mart 2012 tarihlerinde Gökçeada ve Bozcaada'ya düzenlenen ikinci ziyaretlerde belirlenmiş olan stratejiler Kaymakam ve Belediye Başkanları'nın yanı sıra ada halkıyla yapılan derinlemesine görüşmeler ve anketlerle test edilerek görüşe sunulmuştur.

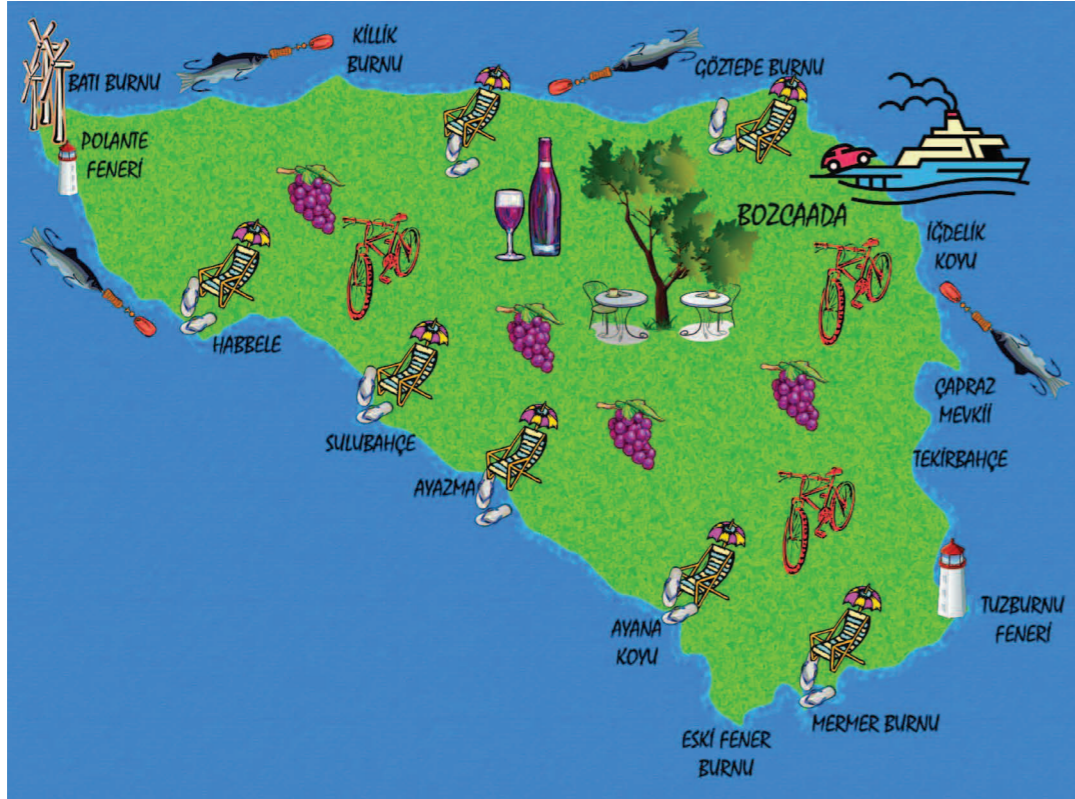
Belirli bir plan, program ve koordinasyon sistematüğinde tamamlanan raporun özel bir konuma sahip adalar için bundan sonraki yapılacak çalışmalara yol gösterici olacağı temenni edilmektedir.

2. ADALAR

TR22 Güney Marmara Bölgesi'nin hem sahip olduğu doğal ve kültürel zenginlikleriyle hem de stratejik önemiyle Çanakkale iline bağlı iki adası Bozcaada ve Gökçeada'dır.

2.1. Bozcaada

Türkiye'nin köyü bulunmayan tek ilçesi konumunda olan Bozcaada aynı zamanda ülkemizin 3. büyük adasıdır. Ada'nın yüzölçümü 40 km², anakaraya uzaklığı 6 km'dir. Çanakkale'nin Geyikli beldesinden arabalı vapurla ve deniz otobüsüyle erişim sağlanmaktadır. 2011 Adre-

se Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2010 yılına göre artış olan adanın nüfusu 2.472 olup, kışları 1.500 civarına düşmekte, yazları ise bu sayı 5.000'e kadar çıkmaktadır. 20. yüzyıl başında nüfusun yaklaşık yarısını Rumlar oluştururken, gerçekleşen göçlerden sonra bugün adada sadece 25 kadar Rum kalmıştır. Bu göç 1970'ten sonra hızlanmıştır. Ada'da faal durumda iki cami ve bir kilise bulunmaktadır.

Bozcaada'da Akdeniz iklimi hâkimdir ancak bitki örtüsü maki ve bozkırdır. Ada kış aylarında poyraz, yaz aylarında ise lodos ve kible rüzgârlarının etkisi altındadır. Ada'daki toprak verimliliği ve adanın yaz kış rüzgârlı olması, bağcılığı adanın en önemli dinamiği haline getirmiştir. Bağcılık ve şarapçılık başlı başına Bozcaada'da bir yaşam biçimi ve kültür unsurudur. Bağ alanları (11.850 dekar) ada yüzölçümünün 1/3'ünü, tarım arazilerinin ise %80'ini oluşturmaktadır. Toplam 5 milyon bağ kütüğünden yılda 1.600 ton sofralık, 3.900 ton şaraplık üzüm alınmaktadır. Bozcaada'da 1925 yılına kadar sadece üzüm yetiştirip şarap üretiminden uzak duran Türk nüfusu, bu yıldan sonra şarap işiyle ilgilenmeye başlamışlardır. 1956 yılında makinele üretime geçilmesi ile birlikte şarapçılık gelişmeye başlamıştır. 1960-1980 yılları arasında Bozcaada'da irili ufaklı 13 şarap fabrikasının bulunduğu ancak 1980 sonrası dönemde şarapçılığın gerilediği ve birçok şarap fabrikasının kapanmaya başladığı görülmektedir. 1998

yılı şarapçılıkta bir atılım yılı olmuştur. Şarapçılık sektörünün idamesi amacıyla 1998 yılında mevcut 3 şarap fabrikasına yapılan devlet yardımı ile şarap fabrikaları modernizasyonlarını gerçekleştirerek daha kaliteli şarap üretmeye başlamışlardır. Yeni şaraplık üzüm çeşitlerinin de yetiştirilmeye başlanması ile adada şarapçılık son yıllarda bir gelişim sürecine girmiştir. Günümüzde 4 adet şarap fabrikası aktif olarak üretim yapmaktadır.

Turizm sektörü, 1990'lı yıllardan itibaren gelişmeye başlayarak mevcut durumda en önemli ekonomik faaliyet haline almıştır. Bozcaada kendine özgü tarihi ve mimari dokusu, doğal yapısı, kalesi, farklı kültürleri bir arada barındırması, ada olma özelliği, temiz havası ve denizi ile yerli ve yabancı turistler tarafından keşfedilmiştir. Ada'daki turizmin gelişmesinde en önemli katalizör, 1996 yılında adaya arabalı vapur seferlerinin başlamasıdır. Sezon kısa (2-3 ay) olmasına rağmen halkın en önemli gelir kaynağı turizm olmuştur. Turizm altyapısı açısından bakıldığında; 144 yatak kapasiteli 3 adet turizm işletme belgeli otel, 1208 yatak kapasiteli 42 adet belediye belgeli otel ve 951 yatak kapasiteli 70 adet belediye belgeli pansiyon bulunmaktadır (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012).

Ayazma plajı özellikle ince taneli ve altın sarısı kumu, temiz denizi ve etrafındaki restoran ve kafeler nedeniyle adanın önemli turistik değerlerindedir. Ayazma plajının dışında Habbele Koyu'nda yer alan Mitos plajı ve dalış yapılan Akvaryum Koyu da turistler tarafından tercih edilmektedir. Ada'da seyahat dolmuş vasıtasıyla sağlanmaktadır. Dolmuşun yanı sıra bisiklet ve motor kiralanabilmektedir. Eylül ayı içerisinde "Bağbozumu" şenlikleri yapılmaktadır. Ayrıca

25-27 Temmuz arasında Aya Paraskevi Rum Cemaati tarafından her yıl kutlanmaktadır. Ada'nın oldukça görkemli olan kalesi de turistler tarafından ilgi çekmektedir.

Bozcaada'da yılların getirdiği Türk Rum birlikteliğinin sonucunda zengin bir yemek kültürü oluşmuştur. Liman boyunca sıra-

lanmış balık restoranları, sokak aralarındaki şirin kafe- restoranlar, çay bahçeleri adanın kendine özgü havasını hissettirmektedir. Bu sayede gastronomi turizmi Adada her sene daha da gelişmektedir.

Bozcaada'nın konumu gereği, Adadaki diğer bir önemli sektör de balıkçılıktır. Ada, balıkların göç yolları üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle balık göçleri sırasında Bozcaada, çevrede avlanmaya gelen irili ufaklı birçok balıkçı teknesini misafir etmektedir. Ada çevresinde Ege'nin güzel ve lezzetli balıkları bol miktarda bulunur. Bozcaada'da yaşayan 40-50 aile geçimini balıkçılıkla sağlamaktadır. 2004 yılında kurulan Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi'nin 29 üyesi bulunmaktadır. Ada dışından gelen balıkçılar daha büyük teknelerle avlanmakta ve yüksek miktarda deniz ürünü elde etmektedirler. Ada balıkçıları tarafından avlanan balıklar Bozcaada Balık Halî'ne satılmaktadır.

2.2. Gökçeada

Türkiye'nin en büyük adası olan Gökçeada, 289 km² yüzölçümüne sahiptir. Çevresi yaklaşık 83 km olup, anakara ile en yakın ulaşım bağlantısı Gökçeada-Kuzu Limanı ile Gelibolu Yarımadası-Kabatepe Limanı arasındadır.

Gökçeada anakaraya yaklaşık 23 km uzaklıktadır ve engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Ada'nın bitki örtüsünü çam ormanları, makilikler ve zeytinlikler oluşturur. Ada bir baraj ve üç gölete sahiptir ve su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Ada yüzölçümünün yaklaşık %75'i tarımsal olarak kullanılabilir nitelikte olup, bu oran Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Gökçeada, toplumsal olarak çok farklı etnik kökene bağlı vatandaşlarımızın bir arada yaşadığı ve buna bağlı olarak farklı kültürlerin bir arada olduğu zengin bir yapı sergilemektedir. 2011 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2010 yılına göre artış olan Gökçeada'nın nüfusu ilçe merkezinde 5.937, köylerde ise 2.273 kişi olmak üzere

toplam 8.210'dur. Ada'da Rum asıllı vatandaşlarımızın yanı sıra, Bulgaristan ve Anadolu'nun çeşitli yörelerinden gelmiş vatandaşlarımız da yaşamaktadır. Değişik yöre insanların bir arada olması, toplumsal ve kültürel açıdan adanın zenginliğini artırmıştır.

Ada'da ağırlıklı olarak iki ayrı dinin etkileri bulunmaktadır. Müslüman nüfusun dışında, adada yaşayan Rum asıllı nüfus Hıristiyan-Ortodoks'tur. Ortodoksluk Metropolit düzeyinde temsil edilmektedir. Özellikle ilk yerleşik halkın Rum asıllı olması, ada'da Hıristiyan - Ortodoks mezhebine inananların metropolit düzeyinde temsil edilmesi, dinsel törenlere verilen önemin çok daha fazla olmasında önemli bir etken olmuştur. Camiler ise nüfustaki Müslüman oranına göre düzenli bir artış göstermiştir. Hıristiyanların inanç merkezleri olan kiliseler, 7'si dini törenlere açık 9 kiliseden oluşmaktadır. Bunun yanında papazların dönem dönem ibadet ettikleri adanın belli başlı yerlerinde bulunan manastırların önemli bir bölümü kamulaştırılmış araziler içinde kalmış, bu durum önemli siyasi ve hukuksal sorunlara neden olmuştur.

Gökçeada'nın doğal yapısından kaynaklanan bir iç turizm potansiyeli mevcuttur. Yıldız Koyu, Kuzu Limanı, Güzelce Koy, Aydıncık, Kokina, Kapıkaya, Yuvalı Sahilleri, Laz Koyu, Uğurlu Plajları ve Gizli Liman gibi, yüzme ve sörf amaçlı kıyı potansiyeli yüksektir. Bunun yanı sıra, Kokina Kaya Mezarları, Yeni Bademli Höyüğü, Marmaros Şelalesi, Kaşkaval Burnu, şifalı çamuru ile tuz gölü ve adanın yüksek noktalarında asırlık çınarlar altında serin piknik alanları, değerlendirilmeye uygun önemli turizm değerleridir.

Ada'da geliştirilmek istenen turizm devlet tarafından teşvik edilmektedir. Gökçeada'da turizm sektörü yaz aylarında hareketlenmektedir. Çanakkale İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nün 2012 verilerine göre ada'da 250 yatak kapasiteli 3 adet turizm işletme belgeli otel, 692 yatak kapasiteli 13 adet belediye belgeli otel ve 119 yatak kapasiteli 6 adet belediye belgeli pansiyon bulunmaktadır.

Turizm, Gökçeada'nın sahip olduğu bakir doğal kaynakları sayesinde kalkınma açısından en geniş fırsatları vaat eden sektördür. Ada koşulları dikkate alınarak turizm dört ana başlıkta gruplandırılabilir. Bunlar;

- Deniz turizmi
- İnanç turizmi
- Doğa turizmi (eko-turizm) ve
- Kültür turizmidir.

Gökçeada, doğasında barındırdığı göz alabildiğince uzun kumsalları, temiz denizi, yeşil ve maviyi birleştiren kendine has örgüsü ile deniz turizmine yönelik önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu bağlamda Aydıncık, Yuvalı, Yıldız Koyu, Uğurlu, Gizli Koy önemli plajlardır. Uygun rüzgârları yatçılık ve yat yarışları açısından da Gökçeada'yı önemli bir yat turizmi destinasyonu haline getirmeye uygundur. Gökçeada nisan ayından başlayarak ekim ayına kadar devam eden ve rüzgâr sörfü açısından çok önemli olan rüzgâr sezonu nedeniyle, sörfçülük için de önemli fırsatlar sunmaktadır. Gökçeada'da yer alan uluslararası sörf okulu, yeni başlayanlara eğitim verdiği gibi, ileri derecede sörf bilenlerin de burada sörf yapmalarını ve tesislerden yararlanabilmelerini mümkün kılmaktadır.

Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV) tarafından Kaleköy ve Kuzu Limanı arasında kalan sahil kısmı, zengin su altı güzellikleri nedeniyle "Deniz Koruma Alanı" olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan Gökçeada dalış turizmi için de önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ada doğal yapısı itibarıyla doğa yürüyüşü (trekking) sporuna da oldukça elverişlidir. Bunun yanında, keklik, çulluk, yelva gibi ada-da yerleşik kuşlar yanın-

da, göçebe kuşların göç güzergâhının da adada bulunması nedeniyle, kuş gözlemciliği açısından ada zengin olanaklar sunmaktadır.

Tüm bu turistik potansiyellerinin yanında Gökçeada'nın asıl sunması gereken turistik imajını, zengin tarihi ve kültürel potansiyeli oluşturmaktadır. Çeşitli kültürlerin bulunduğu adada, camiler, kiliseler, manastırlar, eski Rum evleri ve modern mimari örnekleri bir arada bulunmaktadır. Bunun yanında belediye tarafından düzenlenen etkinlikler ve Ağustos ayı içerisinde açık havada yapılan "Gökçeada Film Festivali", yine Ağustos ayı ortalarında ve Rum vatandaşlarca kutlanan Meryem Ana bayramı, Gökçeada'nın sahip olduğu kültürel çekiciliklere örnek teşkil etmektedir.

3. ADALARA UYGULANAN PROJELER VE POLİTİKA

Yapılan incelemeler neticesinde, adaların kalkınması ve problemlerin çözümüne yönelik ulaşılan proje ve politikalar şu şekildedir:

3.1. Bozcaada

Bozcaada coğrafyası, iklimi ve yer şekilleri itibarı ile dört mevsim boyunca yüksek oranda rüzgâr almaktadır. Ada'daki yoğun rüzgâr enerjisini değerlendirmek amacıyla 2000 yılında yap-işlet-devret modeliyle Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali (BORES) kurulmuştur. Santral 17 adet türbinden oluşmakta ve yılda 35 milyon kW h elektrik üretmektedir. Kurulu gücü 10,2 MW olan santral, 13 milyon dolara mal olmuştur. Santral, adanın enerji ihtiyacının 30 kat fazlasını Çanakka-

le'ye iletmekte ve böylece yaklaşık 30.000 kişinin elektrik ihtiyacını karşılamaktadır.

İlçenin mevcut su kaynakları yetersiz olduğundan su ihtiyacının ana-karadan karşılanması

yoluna gidilmiştir. Bozcaada ilçesine deniz altından içme suyu getirilmesi için 1992 yılında bir proje başlatılmıştır. Proje ile 4.590 metresi deniz altından olmak üzere toplam 5.780 metre içme suyu hattı tamamlanarak ilçenin su ihtiyacı karşılanmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü'nün (UNIDO) ortak kuruluşu olan Uluslararası Hidrojen Enerji Teknolojileri Merkezi (ICHET) tarafından 'Bozcaada Hidrojen Adası Projesi' kapsamında, 1 milyon 500 bin dolara inşa edilen Hidrojen Enerji Üretim Tesisi ise 2011 yılında hizmete açılmıştır Proje pilot uygulama kapsamında Kaymakamlık ve 20 evin enerji ihtiyacını karşılayacaktır.

Bozcaada'da çevresel sürdürülebilirliğe oldukça önem verilmekte ve bu konuda projeler geliştirilmektedir. Bozcaada Belediyesi tarafından uygulanan proje kapsamında adada

nylon poşet kullanımı yasaklanmıştır. 5 Haziran 2011 Dünya Çevre Gününden itibaren bez torba, file ve kese kâğıdı kullanımına geçilmiştir.

"Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi" kapsamında Bozcaada'da tarımın geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için önemli adımlar atılmıştır. Bu proje kapsamında adadaki üreticiler bilgilendirilmiş ve özellikle bağcılıkta kalitenin yükseltilmesi için ödenek aktarılmıştır. Projenin 2011 yılı bütçesi 1 milyon 800 bin TL olarak belirlenmiştir. Bozcaada çavuş üzümü için coğrafi işaret başvurusu yapılması, projenin 2011'de başlatılan faaliyetlerindedir.

Bozcaada için önemli diğer bir adımsa ÇOMÜ Bozcaada MYO'nun kurulması olacaktır. Hâlihazırda Bozcaada'da Gökçeada MYO'ya bağlı bir adet program yürütülmektedir. Ancak Bozcaada MYO'nun kurulması ile adada 4 ayrı program açılacaktır. Bu da Bozcaada'da

öğrenci nüfusunun artmasını ve adaya ekonomik canlılık gelmesini sağlayacaktır. Bu durum aynı zamanda turizm için ihtiyaç duyulan yetişmiş ara eleman açığının da kapatılmasına yardım edecektir. Bu konuyla ilgili çalışmalar Üniversite tarafından tamamlanmış olup YÖK'ün onayına sunulmuştur.

Kalkınma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının ilgili birimleri tarafından 2008 yılında "Bozcaada İlçe Stratejik Planı" hazırlanmıştır. Bu planda önce mevcut durum analizi yapılmış olup, devamında ilçenin GZFT analizi yapılarak durumu irdelenmiştir. Daha sonra adanın yatırım ortamı değerlendirilmiş ve 9 ana başlık altında (Ulaşım, Kültür ve Turizm, Tarım, İmar ve Altyapı, Eğitim, Sağlık, Çevre ve Orman, Yerel Yönetimler, Diğer) 36 tane tedbir alınmıştır. Sorumlu kurum ve kuruluşlar belirlenerek, tedbirlerin kısa, orta ve uzun vadede tamamlanması öngörülmüştür. Ancak planın tam olarak hayata geçmediği gözlemlenmiştir.

Ada'da kalıcı nüfusun artırılmasına yönelik TOKİ tarafından 120 hanelik bir proje uygulanmakta olup, ada'da 3 yıldan fazla süredir ikamet edenlere konut edindirmede kolaylık sağlanması planlanmaktadır.

3.2. Gökçeada

Ada'da uzun yıllar boyunca doğal güzelliklerin korunmasıyla birlikte, eldeki kaynakların da akılcı kullanılması, Gökçeada'nın "Doğa Mirası" listesinde yer almasını sağlamıştır. Yapılaşma, ulaşım, tarım ve baraj politikaları geliştirilirken, doğanın korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımına da önem verilmiştir. Gökçeada Arazisinin % 11'i ova, % 12'si engebe ve % 77'si dağlık alandır. Bu açıdan bakıldığında adanın birçok coğrafi formları bünyesinde

barındırdığı ve bunu potansiyel olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmaktadır. Bununla beraber bu engebeli araziler özellikle üzüm ve zeytin yetiştiriciliği için son derece uygundur. Ada, gerek tarımsal alanların kontrolünün kolay olması, gerek uzun yıllar boyunca tarımsal alanlarında kimyasal ilaç ve gübre kullanılmaması nedeniyle organik tarıma geçiş projesi kapsamına alınmış ve organik tarım pilot bölgesi "Organik Tarım Adası" olarak agro-

turizme hazırlanmıştır. Ada'daki organik tarım faaliyetleri bağcılık ve zeytincilik ile başlamış, arıcılık ile devam etmiştir. Bağcılık verilerine göre Gökçeada'nın üzüm yetiştiriciliği için son derece uygun olduğu görülmektedir. Bu durum Gökçeada'da yetişen üzümün kalitesini oldukça yükseltmektedir. Aynı şekilde zeytincilikte de adanın son derece elverişli iklim koşullarına sahip olması nedeniyle üretilen zeytin ve zeytinyağı farklı tatlılara ve aromalara sahiptir. Arıcılık, Gökçeada üreticisi tarafından uzun yıllardır kolaylıkla yapılmaktadır. Ada'da kimyasal gübre ve ilaç kullanılmadığından organik bal üretimine de kolaylıkla geçilmiştir.

Bu proje kapsamında organik üretim yapılması amacıyla arıcılık kooperatifi ile zeytincilik ve şarapçılık işletmeleri kurulmuştur ancak bu işletmelerden yalnızca ELTA-ADA Tarım ve Hayvancılık İşletmesi büyük bir atılım yapmayı başarabilmiştir. Türkiye'nin ilk organik peynirini üreten ELTA-ADA İşletmesi, oldukça büyük ve donanımlı tesis ve arazilere sahiptir. İşletme aynı zamanda üniversite ve enstitülere bedelsiz arazi tahsis ederek ada için önemli projelerin ve araştırmaların yapılmasına önayak olmuştur.

Ada'ya hayat veren diğer bir önemli proje ise "Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi" olmuştur. Proje 1993 yılında başlamıştır ve halen devam etmektedir. Bu proje kapsamında 1999 yılında temin edilen yaklaşık 260 bin TL zeytincilik kredisinin 170 bin TL'si yeni zeytinlik tesisi ve mevcut zeytinliklerin bakımı için 252 çiftçiye dağıtılmış, 90 bin TL'si ise üretilen zeytinlerin adada değerlendirilmesi amacıyla kurulan 150 ortaklı Gökçeada Birlik San. Ve Tic. AŞ'ye verilmiştir.

Ada'da daha önce sel taşkınlarına neden olan dereler üzerinde bir baraj gölü yapılmış, ayrıca üç adet gölet yapılarak ada'nın sulama ve içme suyu sıkıntısı çekmesi önlenmiştir.

Turizm sektörünün gelişiminde en büyük tehlike, adanın bakir kıyı olanaklarının ve doğasının büyük tesislerle tahribatı, halkın kıyılardan yararlanma olanaklarının kısıtlanması olarak görülmektedir. Gökçeada'da turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ve bu yönde oluşabilecek muhtemel tehlikelerin önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmediği görülmektedir. Ada ile ilgili olarak sit kararları alınmış ve bu kapsamda tarihi Rum köyleri sit alanı kapsamına dahil

edilmiştir. Gökçeada ve Bozcaada 04.04.2007 tarihinde 5615 sayılı kanun ile 5084 sayılı Yatırım ve İstihdamı Teşvik Kanununa dâhil olmuştur. Söz konusu genel teşvik imkânları; gelir vergisi, sosyal sigorta primi, enerji desteği,

asgari geçim indirimi gibi konuları kapsamaktadır ancak adaların mevcut özel koşullarına yönelik, Ada'ya özel, teşvik düzenlemeleri uygulanmamıştır

Kalkınma Bakanlığı tarafından 61 kritere göre yapılan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" na dayanılarak iller 6 gelişmişlik bölgesine ayrılmıştır. 19 Haziran 2012'de Resmi Gazete' de yayınlanan "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" ile yeni teşvik sistemi ortaya konulmuş ve teşvikler illerin yer aldıkları gelişmişlik bölgelerine göre sınıflandırılmıştır. Çanakkale 2.bölgede yer almasına rağmen, Gökçeada ve Bozcaada dışarıda tutularak 6. bölgenin kapsamında yer almışlardır. Böylece teşviklerden daha fazla yararlanma fırsatı yakalamışlardır.

Ada'da geliştirilmek istenen turizm ve organik tarım devlet tarafından teşvik edilmektedir. Ada'daki yatak kapasitesinin 1/3'ü devlete aittir. Devlet, dinlenme tesisleri vasıtasıyla da Ada'daki turizmi canlı tutmaya çalışmaktadır. Bunun yanında şahısların yaptığı ev pansiyonculuğu için geliştirme kredisi verilmektedir. Her yıl Ağustos ayında düzenlenen Geleneksel Gökçeada Film Festivali de Gökçeada Belediyesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı desteği ile yapılmaktadır.

Kalkınma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının ilgili birimleri tarafından 2008 yılında Gökçeada İlçe Stratejik Planı hazırlanmıştır. Bu planda önce mevcut durum analizi yapılmış, sonrasında ilçenin GZFT analizi yapılarak durumu irdelenmiştir. Daha sonra adanın yatırım ortamı değerlendirilmiş ve 10 ana başlık altında (Ulaşım, Kültür ve Turizm, Tarım, İmar ve Altyapı, Eğitim, Sağlık, Çevre ve Orman, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Yerel Yönetimler, Diğer) 56 tane tedbir alınmıştır. Ancak Bozcaada'da olduğu gibi Gökçeada'da da planın beklenen seviyede hayata geçirilememiş olduğu gözlemlenmiştir.

4. AVRUPA KONSEYİ BOZCAADA VE GÖKÇEADA RAPORU

28 Nisan- 2 Mayıs 2011 tarihleri arasında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından Gökçeada ve Bozcaada'ya ziyaret düzenlenmiş ve Andreas GROSS tarafından 6 Haziran 2011 tarihinde "Gökçeada (Imbros) and Bozcaada (Tenedos): preserving the bicultural character of the two Turkish islands as a model for co-operation between Turkey and Greece in the interest of the people concerned" başlıklı bir rapor hazırlanmıştır. Raporun ilk kısmında bu iki ada'da yaşanan tarihsel süreçler hakkında bilgi verilmiş, ikinci kısmında ise adalarda yaşanan problemler üç başlık halinde ele alınmıştır. Uzun bir rapor olması sebebiyle çalışma ekibi tarafından okunup özetlenmiş ve aşağıdaki şekilde Türkçe 'ye çevrilmiştir. Rapor daha çok Gökçeada ve Bozcaada'da yaşayan Rumların sorunlarını ele alıp bunlara yönelik politikalar geliştirse de, farklı bir bakış açısı kazandırması bakımından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4.1. Tarihsel Süreç

Türkiye ve Yunanistan arasında yıllardır yaşanan gerginlikler şüphesiz ki en çok Gökçeada ve Bozcaada'yı etkilemiştir. Son yıllarda ilişkilerin iyileşmesiyle beraber atılan ilk adımlardan biri Meclis Dışişleri Komisyon Başkanları Murat MERCAN ve Elsa PAPADEMETRIOU tarafından 2005 yılında Gökçeada ve Bozcaada'ya düzenlenen ziyaret olmuştur.

1900'lerin başında bu adalarda yaşayan nüfusun çok büyük bir kısmını Rumlar oluştururken bugün ortalama Gökçeada'da 250, Bozcaada'da ise 25 Rum yaşamaktadır. Ancak göç eden Rumları torunları adalarla olan bağlarını koparmamıştır. Birçoğu çeşitli festivalleri ve özel günleri ata topraklarında geçirmek için adalara gelirken, bir kısmı da emekli olduktan sonra buralara yerleşmektedir. Gelen Rumların bir kısmı bu topraklarda yatırım yapmayı tercih ederek göç etmeyip, adalarda yaşamayı tercih edenlere de destek olmaktadır.

Raporda Gökçeada ve Bozcaada'yı farklı kılan unsurların Rum kültüründen geldiği belirtilirken, bu kültürün yok olmaması için acil önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir.

1900'lü yılların başında Gökçeada ve Bozcaada'da Rum nüfusu baskın iken, 1946 yılında ilk Müslüman Türk grupları devlet tarafından adalara yerleştirilmiştir. 1950 ve 1960 yılları arası Gökçeada ve Bozcaada için tam anlamıyla özgürlük yılları olurken 1960 darbesinden en çok etkilenen yerlerin başında bu adalar gelmektedir. 1964'te Adalardaki Rum okullarının kapatılması, Rum Halkı'na göre kendilerine vurulan en büyük darbe olmuştur. Çocuklarının kendi kültüründen ve dilinden uzak eğitim almasını istemeyen ve okul yaşında çocukları olan birçok aile Yunanistan'a göç etmiştir. 1965 yılında ise havaalanı ve açık cezaevi yapımı için Rumlara ait olan topraklar büyük oranda kamulaştırılmış ve buralara erişimin güç olduğu belirtilerek çok düşük kamulaştırma bedelleri ödenmiştir. 1966 yılında ise yine bir kamulaştırma politikası uygulanarak TİGEM kurulmuştur. Kamulaştırılan alanlara kurulan açık cezaevi ise göçü fazlasıyla tetiklemiştir. Cezaevi mahkûmlarının Gökçeada halkının güvenliğini tehlikeye atmaları sonucu göç hızlanmıştır. Türk Hükümeti bu soruna daha sonra el atmış, cezaevini kapatarak olayları kontrol altına almıştır. Ancak o zamana kadar birçok aile adadan göç etmiştir.

Bütün bu uygulamalar adalardaki ekonomik hayatı da felç etmiştir. Ada halkının çok büyük bir kısmı geçimini balıkçılıkla sağlarken 1964 yılında balıkçılığın yasaklanması ve ekim dikim yapılan verimli tarım topraklarının kamulaştırılması ile ada halkı geçimini sağlayamamıştır. Gökçeada'daki en verimli 3 ova kamulaştırılmış, engebeli arazilerde de ancak zeytin ve üzüm yetiştirmek mümkün olmuştur. Takip eden yılda ise sağlık koşulları sebebiyle Gökçeada'dan et ihraç edilmesi yasaklanmıştır. Bu durum ise ada halkının bir başka geçim kaynağı olan hayvancılığa büyük darbe vurmuştur. Bu yasaklardan Türkler de fazlasıyla etkilenmiş birçoğu anakaraya göç etmiştir. Ekonomik hayatın son derece cansız olması o dönemlerde diğer Ege adalarında da göçlerin yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

Rumların birçoğunun göç etmesinden sonra Gökçeada ve Bozcaada'nın Türkleştirilmesi için çalışmalara devam edilmiştir. 29 Temmuz 1970'te ise adalara eski isimleri olan İmroz ve Tenedos yerine Gökçeada ve Bozcaada isimleri verilmiştir. Takiben 1973'te Trabzon'dan, 1984'te Isparta'dan, 2000'de ise Çanakkale ve Biga'dan doğal afet, salgın hastalık ve baraj inşaatı gibi sebeplere Türkler getirilmiş, Gökçeada ve Bozcaada'ya yerleştirilmiştir.

1991'de Gökçeada Açık Cezaevi kapatılmıştır. Rumlar tarafından açık cezaevinin kendilerini göçe mecbur etmek amacıyla uygulanan bir politika olduğu iddia edilmiş, Gökçeada Türkleşince cezaevinin kapatıldığı belirtilmiştir. 1993 yılında Gökçeada'ya uygulanan özel vize kaldırılmış ve adaların özel turizm bölgesi olarak geliştirilmesi için fon ayrılmıştır.

4.2. Adalarda Yaşanan Problemler

4.2.1. Kültürel Miras

Adalarda antik çağlardan beri Rumların yaşamasından dolayı Rumlara ait eserler çoğunluktadır. Tarihi birçok köy restorasyona ihtiyaç duymaktadır. Birçok tarihi Rum kilisesi atıl bir şekilde durmaktadır. Antik Kaleköy Limanı tahrip edilmiş, yerine modern bir marina yapılmıştır. Bu durum, o alandaki tarihi dokuya fazlasıyla zarar vermiştir. Bütün bunların yanında adaların sit alanı olması hareket etmeyi zorlaştırmaktadır. Restorasyon için izin almak yaklaşık 2 yıl sürmektedir.

Rumlar Gökçeada'da Rum okulu açıldığı takdirde adalara geri dönebileceklerini dile getirmektedir. Bu okulun sadece Rum okulu olarak görülmemesi, aynı zamanda Yunan Dili Eğitim Merkezi olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilirken, Türk çocuklarının da Yunanca öğrenmelerinin onlara zarar değil fayda sağlayacağı önemle ifade edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 10 Rum çocuğu olduğu takdirde Rum okulu açılacağı daha önce ifade edilmiştir.

4.2.2. Doğal Miras

Gökçeada ve Bozcaada son derece güzel plajlara, sahillere ve eşsiz manzaralara sahip iki güzel beldedir ancak Gökçeada'daki betonarme yüksek binalar adanın dokusunu bozmaktadır. Bu binaların yıkılması ve yerlerine adanın dokusuna uygun az katlı binalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Gökçeada'ya ekonomik canlılık getiren ve turizm sezonunu uzatan sörf okulu hakkında ise değişik görüşler dile getirilmiştir. Bazı kesimler sörf okulunun gelişime katkı sağlayacak önemli bir yatırım olduğunu belirtirken, kimileri sörf merkezinin doğaya ve doğal hayata çok zarar verebileceğini ve acilen kapatılması gerektiğini belirtmiştir. Kaşkaval Burnu ve Peynir Kayalıkları'nda yapılan kazılar da şiddetle eleştirilmektedir.

Kamulaştırılan verimli tarım topraklarının bir kısmı daha sonra imara açılmış ve anakardan getirilip buraya yerleştirilen Türklere tahsis edilerek yeni yerleşim alanları kurulmuştur. 1934'te uygulamaya konan Tapu Kanunu, Gökçeada ve Bozcaada da 1993 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Kamulaştırılan toprakların bir kısmı ise 1974 yılında mazbut vakıflara tahsis edilmiştir.

4.2.3. Altyapı Problemleri

Gökçeada ve Bozcaada arasında direkt gemi seferlerinin olmaması büyük bir engeldir. Adalar arası ulaşım yaklaşık 7 saat sürmekte, 3 kez feribot kullanılmaktadır. Adalar arası gemi seferi en büyük altyapı ihtiyacıdır. Türk Adalarının Yunan Adaları ile hiçbir bağlantısının olmaması da sorun olarak dile getirilmiştir.

Adaların diğer problemleri ise yolların yapılmamış olması, toplu taşıma sisteminin ve düzenli atık depolama sisteminin olmaması yani vahşi depolamanın yapılmasıdır. Bütün bunlar erişimin oldukça güç olduğu adalarda yaşamı daha da zorlaştırmaktadır.

Raporun sonuç kısmında Finlandiya yönetiminde olan ancak İsveç kültürünün de son derece hakim olduğu adalar örnek gösterilerek Gökçeada ve Bozcaada'nın Türkleştirilmesi değil kozmopolit yapısının korunması önerilmiştir. Rumlara ait eserlerin restore edilmesi, ataları Gökçeada ve Bozcaada'dan göç etmiş Rumlara Türk vatandaşlığı verilmesi, Gökçeada'da bir Rum okulunun açılması, eski Rum köyleri olan Dereköy, Tepeköy, Zeytinliköy ve Eski Bademli'de restorasyon çalışmaları yapılması, kamulaştırılan Rum topraklarına eşdeğerde toprakların adalara yerleşecek olan Rumlara karşılıksız verilmesi gibi birçok öneri raporda yer almaktadır.

Bunun yanında Rumların artık daha güvende olduğu, Kaymakamların Türk ve Rum nüfusu arasında dengeyi iyi sağladığı belirtilmiş ve bunun için Türkiye'ye teşekkür edilmiştir. Rum nüfusunun adalarda çoğalmasının ekonomik canlılık getireceği belirtilmiş, Türkiye'nin ekstra bir fon ayırmadan Gökçeada ve Bozcaada'yı kalkındırabileceği söylenmiştir. Bunun yanında adalardaki doğal ve kültürel mirasın korunmasının önemi üzerinde durulmuş bunun bir devlet politikası olarak benimsenmesinin çok önemli olduğu ifade edilmiştir.

5. ADALARIN KALKINMASINDA ULUSLARARASI DEĞERLENDİRME: Yunan Adaları Örneği

İrili ufaklı birçok adaya sahip olan Yunanistan'ın adalarının kalkınmasında nasıl bir politika izlediği ve bu adalar için planların nasıl yapıldığı hakkında bilgi vermek yapısal olarak bu adalara benzerlik gösteren Bozcaada ve Gökçeada hakkında fikir geliştirme açısından önem arz etmektedir.

5.1. Genel Bakış

Kültür olarak Yunanlar adalarda yaşam sürmeye daha alışkın bir millettir. Bu yüzden adalar Türkiye'de görüldüğü gibi sürgün yeri olarak değil tam tersine yaşanabilirlik endeksi yüksek tatil, dinlenme, eğlence mekânları olarak görülmektedir. Bu yüzden Yunan adalarının gelişmesinde devlet yönetimi kadar yerel halkın katkıları da büyüktür.

Rodos, Girit, Midilli gibi büyük adalar, ada olarak planlanmaktan ziyade büyüklüklerinden dolayı büyükşehir ölçeğinde

planlanmıştır. Dolayısıyla buralara ada ölçeğinde bakmak ve değerlendirmek çok doğru değildir. Havaalanları, üniversiteleri, alışveriş mekânları ve turizm merkezleri ile bu adalar yaşanabilirlik bakımından anakaradan çok farklılık göstermez. Bunun yanında Sisam, Limni, Taşöz, Santaron, Kos, Paros ve Nakşa Adaları gibi nispeten daha küçük ölçekli olan adalara bakıldığında ise yoğun olarak turizm sektörünün ön plana çıktığı görülmektedir. Bozcaada ölçeğine yakın Mykonos ve İos gibi adalar da turizm ve eğlence sektörü ile dikkat çekmektedir. Turizmin gelişmesinde ise en önemli faktör, bu adalarda erişilebilirlik sorununun olmamasıdır. Adaların genelinde havaalanları faal olarak çalışmakta, ayrıca feribot ve deniz otobüsleriyle değişik destinasyonlardan gün içerisinde sık seferler düzenlenmektedir. Bu

adalar tarihi ve turistik değerlerini iyi pazarlamakta, adalarda yer alan irili ufaklı bütün değerler korunarak turizme açılmaktadır. Bunun dışında bazı adalarda sessizlik ve dingin bir hava hâkimken, bazılarında ise eğlence mekânlarıyla hareketli bir hayat ön plana çıkmaktadır. Ayrıca adaların altyapı planlaması yaz aylarında artan turist talebini karşılayacak şekilde tasarlanmıştır.

Yunan Adaları'nda doğayla iç içe dingin bir tatilin yanında, isteyenler için eğlence mekânları ve canlı gece hayatı olan veya termal tatil imkânları da sunulmaktadır. Yunan adaları ayrıca kruvaziyer turizmi ve yat turizmi destinasyonlarında da yer almaktadır. Bu sayede yurtdışından binlerce turist bu adalara gelmektedir. Bunun yanında balayı gibi özel gün organizasyonları için de bu adalarda özel programlar uygulanmakta ve adalar çoğunlukla zengin turistler tarafından tercih edilmektedir. Bu adalardaki konaklama tesislerine bakıldığında çoğunlukla küçük çaplı ve butik tarzda hizmet veren işletmeler göze çarpmaktadır. Bu işletmelerde her şey dahil sistemi uygulanmadığı için turistler yemek, eğlence ve alışveriş için sokağa çıkmakta, bu sayede yalnızca oteller değil tüm ada canlanmaktadır.

Yunan Adaları'nda uygulanan bir başka politika ise zeytinyağı ve zeytinyağlı mezeler ile şarap ve balık gibi ürünlerin markalaştırılarak reklamının yapılması ve bu ekseninde gastronomi turlarının düzenlenmesidir. Yunan Adaları'nda çok değişik yemek, meze, sos ve içecekler hizmet kalitesi ve standartları yüksek bir şekilde sunulmaktadır. Durum böyle olunca özellikle farklı lezzetler arayan zengin turistler buralarda tatil yapmayı tercih etmektedir.

5.2. Gelişimi Sağlayan Temel Unsurlar

Gökçeada ve Bozcaada ile benzer yapıya sahip olan Yunan Adaları'nın gelişmesi incelendiğinde genel olarak;

- Altyapı ve ulaşım problemlerinin çözülmüş olması,
- Turizm hareketlerinin planlı şekilde yapılması,
- Adaların kendi içinde özelleşmesiyle alternatif turizm imkânlarının sunulması, unsurlarına ulaşılmaktadır.

6. GMKA BOZCAADA & GÖKÇEADA SAHA ÇALIŞMALARI

Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) bünyesinde adalar için oluşturulan özel çalışma grubu 2011 Kasım ve 2012 Mart aylarında adalara ziyaretlerde bulunmuştur. Bu ziyaretler ile birlikte yaptığı incelemeler sonrasında adaların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayacak sonuç ve öneriler geliştirilmiştir.

6.1. Bozcaada Çalışmaları

6.1.1. Kanaat Önderleriyle Görüşme: İlk Ziyaret

28.11.2011 tarihinde Bozcaada'ya ziyaret düzenlenmiştir. Kaymakam İbrahim ÇENET, Belediye Başkanı Mustafa MUTAY ve ilçe müdürlerinin katıldığı bir toplantı organize edilmiş ve ada'nın problemleri tartışılmıştır.

İlçedeki bütün görevliler, Bozcaada'ya aktarılan ödeneklerin ve norm kadroların nüfusa endekslendiğini, yaz aylarında ise ada'da yaşayan nüfusun yaklaşık 4 katına çıkmasının şartları oldukça zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Ada'da uzman hekim olmamasından şikâyet edilmiş, en azından uzman hekimlerin yarı zamanlı ve değişimli olarak ada'da görevlendirilmesi talebinde bulunulmuştur. Sadece 1 adet toplum

sağlığı merkezi ve 1 adet sağlık ocağı olduğu belirtilmiş, özellikle de yaz aylarında acil bölümünde büyük sıkıntılar yaşandığı dile getirilmiştir. 2010 yılı içerisinde 32 hastanın hava ambulansı ile anakaraya nakledildiği, fakat bu ambulansların gece görüşü olmadığı için yeterli derecede hizmet verilemediği ifade edilmiştir.

Bozcaada'da "Bal Ormanı" projesi ile organik bal üretimi desteklenmektedir. Organik tarıma geçiş için çeşitli proje ve faaliyetler de devam etmektedir. Ada halkı bu konuda bilinçli olmakla beraber organik tarım konusunda eğitime ihtiyaçlar duymaktadır. Ada'da seracılığın geliştirilmesi için de destek talep edilmektedir. Tarım İlçe Müdürü yazın Ada'da sebze meyve talebini karşılayamadıklarını dile getirmiş ve tarım mastır planının bir an önce hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Temel olarak devletin ada'ya olan teşvik ve desteklerinin yeterli olduğu ancak bu imkânların değerlendirilmesi için gerekli kamu itici gücünün ilçe nüfusuna endekli olarak az olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle teşvik ve desteklerin yeterli şekilde değerlendirilemediği anlaşılmıştır.

Ada'nın sit alanı olması ve koruma amaçlı imar planının bulunmaması ada'da yatırımları oldukça güçleştirmektedir. Bu durum yeni ve nitelikli tesislerin yapımını engellerken, hem kira fiyatlarını yükseltmekte hem de kaliteyi düşürmektedir.

Ada'da lojman imkânı olmayan memurların çok zorluk çektiği ve bu durumun adaya olan talebi daha da düşürdüğü dile getirilmiştir. Çalışanlar tarafından ada'da görev yapanların sosyal haklarının genişletilmesi ve herkese lojman hakkı tanınması istenmiştir.

Yabancıların ve %51'den fazla hisseli yabancı ortağı olan firmaların adada yatırım yapması kanunen yasaktır.

Ada'da yatırım yapmak isteyenler için prosedürün çok zor ve ağır olduğu, yatırım yapma talebiyle gelenlerin vazgeçtikleri yetkililerce belirtilen konular arasında olmuştur. İzinlerin çok zor alınması insanları daha garanti gördükleri alanlara itmekte ve bu durum adanın gelişmesine sekte vurmaktadır.

Bozcaada'da öğrenci sayısı oldukça düşüktür. İlköğretime kayıtlı 145, liseye kayıtlı 27 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca ilçede AB'den alınan hibe desteği ile bir anaokulu kurulmuştur. Aynı şekilde öğretmen yetersizliğinden de şikâyet edilmiş, lisede dersleri ilköğretim öğretmenlerinin verdiği ifade edilmiştir. Ada'da eğitim kalitesinin düşük olması ada halkının çocuklarını başka liselere yatılı olarak göndermesine sebep olmuş ve sadece şehirde okul kazanamayan çocuklar adada eğitimlerine devam etmiştir.

Belediye binasında Belediye Başkanı Mustafa MUTAY, Bozcaada MYO Müdürü ve belediye çalışanlarının katıldığı, farklı bir bakış açısıyla adayı değerlendirme imkânın yakalandığı diğer bir toplantı organize edilmiştir. Toplantıda öne çıkan temel konunun, turizm sezonunda hat safhaya ulaşan kanalizasyon ve su sorunu olduğu görülmüştür.

Bağcılık, balıkçılık, turizm, arıcılık ve zeytincilik adada öne çıkan sektörler olarak ifade edilmiştir. Turizm'de ürün çeşitliliği adanın pazarlanmasında oldukça önemli görülmekte ve markalaşma adına yatırımlar yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak ada planlı bir şekilde gelişemeyen turizmin aynı zamanda

Ada'ya sorunlar getirdiği defalarca vurgulanmıştır. Ada halkı turizmi geliştirmek adına yenilikçi adımlar atmamakta, turistlere pansiyonculuk şeklinde nitelsiz hizmet sunmaktadır. Dışarıdan gelir getiren ve oldukça gelişmiş bir sektör olarak bilinmesine rağmen bağcılığın iyi durumda olmadığı, üzümünden kazanç sağlayamayan adalılarının bağcılıktan vazgeçtiği görülmüştür. Bunun sonucunda hem ada'da kurumuş bağlar şeklinde görüntü kirliliği oluşmakta hem de ada ekonomisi zarar görmektedir.

Turizmin gelişmesi için tanıtım faaliyetlerine veya fazla turiste değil, planlı turizm hareketlerine ve koruma amaçlı imar planına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Toplantıların ardından Belediye Başkanı'nın rehberliğinde ada turu yapılmıştır. Ada'da yapılaşmanın az olması adayı oldukça dingin kılarken, yapıların düzensiz olması ve terk edilmiş üzüm bağları görüntü kirliliği oluşturmaktadır. Bozcaada halkında ve Bozcaada'da bir ada kimliği oluşmuştur. Tek katlı taş ve kerpiç evler, ada'nın merkezindeki kır kahvesi ve şirin lokantalar insanı bir tatil beldesinde ve farklı bir dokuda hissettirmektedir. Başka bir deyişle Bozcaada son derece kendine özgü bir yapı sergilemekte, kent dokusu anakaradan farklılık göstermektedir.

Bozcaada kanaat önderleri tarafından dile getirilen diğer dikkat çekici bir tespit, Bozcaada'dan göç etmiş Rumların yeni nesillerinin Yunanistan'da yaşanan ekonomik krizle birlikte Bozcaada'ya geri dönüş konusunda istekli olmalarıdır. Bu konuda henüz somut adımlar atılmadığı ancak ada yetkilileriyle bu çerçevede görüşmeler yapıldığı bildirilmiştir.

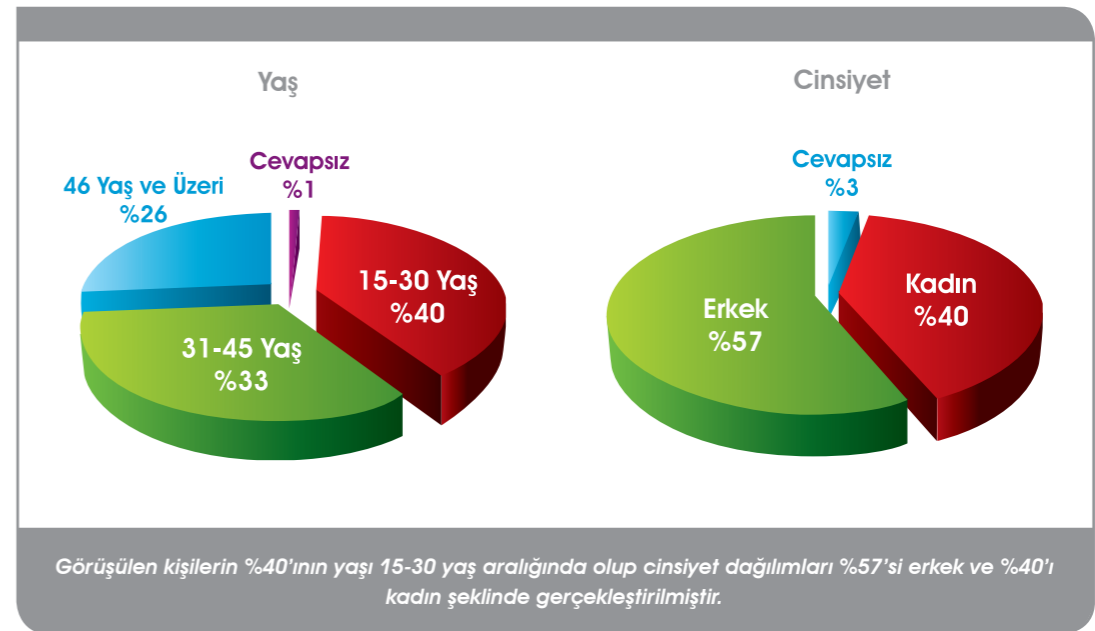
6.1.2. Stratejik Analiz Çalışmaları

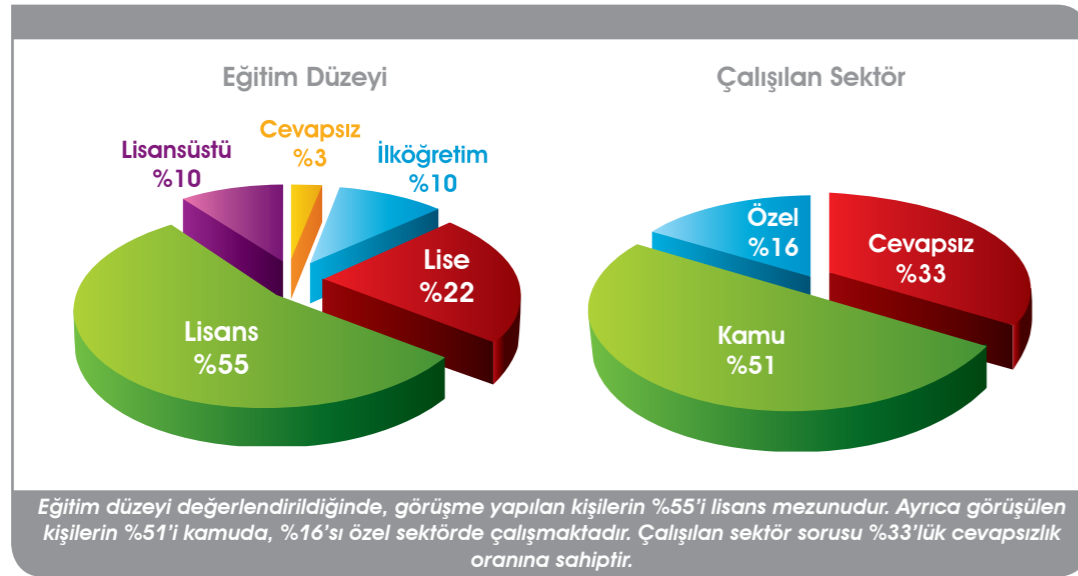

Bozcaada'ya ikinci bir ziyaretse 19-20 Mart 2012 tarihlerinde düzenlenmiştir. Bu ziyaretin amacı ilk ziyaret sonrasında hazırlanan raporun kanaat önderleriyle tartışılması ve bu plana göre hazırlanan stratejilerin uygulanabilirliği hakkında halkla derinlemesine görüşmeler yapılması olmuştur. Bu amaçla Bozcaada içindeki çeşitli kamu kurumları, esnaflar, köy kahveleri ve okullar ziyaret edilmiş görüşülen kişilere anket uygulanarak adada uygulanabilecek ve ada'nın kalkınmasına katkıda bulunabilecek politika ve stratejiler tartışılmıştır.

6.1.2.1. Demografik Unsurlar

Bozcaada'da gerçekleştirilen ikinci ziyaretlerde toplam 99 kişiyle görüşülmüş ve anket yapılmıştır. Değişik yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve meslek gruplarından seçilen kişilere ait betimleyici istatistikler aşağıdaki gibidir:

Çalıştığı sektör	Kişi sayısı
Çalıştığı sektörü belirtmeyen (Cevaplamayan)	20
Öğrenci	20
Memur	19
Öğretmen	12
İşçi	6
Serbest meslek	4
Turizmci	3
Mühendis, Mimar	3
Ev hanımı	3
İdari personel	2
Esnaf	2
Emekli	2
Akademisyen	2
Sağlık personeli	1
Toplam	99

Ankete katılan kişilerin yaklaşık yarısını öğrenci, memur ve öğretmen oluşturmaktadır.

6.1.2.2. GMKA'nın Oluşturduğu Stratejilere Yaklaşım

Ajansımız tarafından daha önce yapılan ziyaretlerde toplanan bilgilerden ve çeşitli literatür çalışmalarından faydalanarak Bozcaada'ya özel 6 adet strateji oluşturulmuş ve görüşmeler esnasında stratejiler hakkındaki görüşler alınmıştır. Yapılan ankette 5'li Likert Ölçeği kullanılmış olup stratejilere 5 üzerinden verilen ortalama puanlar ve yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

Strateji 1

Ada'da yaşamının pozitif ve negatif yanlarını konu alan; etnik köken, dil, din gibi konuların dâhil edilmediği sosyolojik bir araştırma yapılması uygundur.

3,94

Etnik unsurların dâhil edilmeyeceği, adalı olma bilincinin ortaya konulacağı sosyolojik araştırma yapılması fikrine Bozcaadalılar 3,94 puan vermiştir. Stratejiyi desteklemeyen kişilerin gerekçesi "Ada'nın sosyolojik yapısı oturmuş ve belirgindir. Bu nedenle böyle bir araştırma çok anlamlı olmaz." şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Strateji 2

Ada'daki ulaşım sorununun çözümü için adanın ulaşımını yüklenen firmalara vergi muafiyeti uygulaması uygundur.

3,52

Bozcaada'nın da en büyük sorunlarından olan ulaşım sorununun çözümü için adanın ulaşımını yüklenen firmalara vergi muafiyeti uygulanması konusu, görüşme yapılan kişilerden ortalama 3,52 puan almıştır. Bu şekilde uygulanacak vergi muafiyetini uygun bulmayan kişiler aşağıdaki düşünceleri belirtmişlerdir:

- Halka yansımaz,
- Böyle bir uygulama sadece GESTAŞ'a avantaj sağlar,
- Navlun ücretleri her kaleme yansıtırsa muafiyetin getirilmesinin bir anlamı olmaz,
- Bunun yerine Bozcaada'da sürekli ikamet edenlere yönelik ulaşımında fiyat indirimi yapılabilir,
- Ulaşımın devlet eliyle yapılması daha uygundur,
- Ulaşım konusunda bir sıkıntı yok,
- Vergiden tamamen muaf olmak uygun değildir,
- Mesafe zaten kısa,
- Adadaki sefer sayısı sık olduğu zaman bu kez de adanın altyapısı çok fazla kişiye müsait olmadığı için adaya geri dönüşü olmayan zararlar getirebilir,
- Ada'ya gelmenin bir bedeli olmalı,
- Çok sayıda sefer adadaki işletmeler için müşteri kaybına yol açar. Örneğin, gelen turist 2 saat sonra geri döner,
- Halkın ihtiyacını karşılayan nakliye araçları ve tüm araçlar için geçiş ücretleri düşürülmelidir.

Strateji 3

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısını artırmak için adadaki okullardan mezun olan öğrencilere üniversite sınavlarında ek puan verilmesi öğrencileri adada kalmaya teşvik eder.

3,06

Ada'daki okullardan mezun olan öğrencilere üniversite sınavlarında ek puan verilmesi stratejisi görüşülen kişilerden 3,06 puan almıştır. Bu stratejiyi uygun bulmayanların belirttiği fikirler aşağıdaki gibidir:

- Eğitim sistemi hatalarla dolu ve Türkiye'de bu sorunu yaşayan daha kötü bölgeler var,
- Ülkede adaletsizliğe yol açar. Bunun yerine çevre ilçelerden gelecek öğrencileri de kapsayan pansiyonlu Turizm Otelcilik Meslek Lisesi gibi lisenin açılması adaya daha uygundur,
- Bu stratejinin uygulama şansı yok,
- Öncelikle eğitim ve bilgi seviyesinin artırılması gerekmektedir,
- Aileler biraz da kendileri için kış döneminde adayı terk ediyor,
- Puan verilmesi durumunda okul çok programlı lise haline dönüştürülmeli ve her öğrenci mezun oldukları bölümle ilgili yükseköğrenime devam ederse ek puan alabilmelidir,
- Düşük olan öğrenci başarısı daha da olumsuz etkilenebilir,
- Okulların yeterli fiziki kapasitesi bulunmamaktadır,
- Ada'da sosyal hayat olmadığı için ve fiyatlar pahalı olduğu için ek puan öğrencileri teşvik etmez,
- Bu uygulama sonucunda nüfus çok kalabalık olur,
- Öğrencilerin sosyalleşmek adına ada dışındaki yaşam tarzlarını ve farklı kültürleri görmeleri gerekir.

Ada'da kamu personeli için gelir vergisi indirim konusu 3,80 puan almıştır. Görüşülen kişilerin bu stratejiye karşı olma nedenleri:

Strateji 4

Ada'da görev yapan kamu personeli için %20 olan gelir vergisinin %5 oranına indirilmesi adada görev yapmak için teşvik edicidir.

3,80

- Kamu görevlisi için adadan ayrılma gerekli olduğunda ekonomik teşvik çok faydalı olmaz,
- Mevcut durumdaki şartlar memurlar için gayet iyidir,
- Gelir vergisi daha da düşük olmalıdır,
- Ada'daki kamu personeli sayısı bellidir. Bu oranın düşürülmesi için adada nüfus artışı gerekmektedir. Bunun için de öncelikle yerleşim sorunu halledilmelidir,
- Her yerde vergi düzeyi aynı olmalıdır.
- Vergi indirimi yerine kiralara düşürülmesi gibi memurların barınma ihtiyacını karşılayacak önlemler alınmalıdır.

Bozcaada ve Gökçeada arasında gemi seferlerinin düzenlenmesi konusu da görüşülen kişilerden çok fazla olumlu tepkiler almamıştır. Olumsuz fikirler aşağıdaki gibidir:

Strateji 5

%18 olan KDV oranının ada halkı için %1 olarak uygulanması ada yaşamını teşvik eder.

3,74

- İki ada birbirine rakip olduğu için ve bağımsız hareket ettikleri için ortak sefer faydalı olmaz,
- Geçmişte zaten böyle bir uygulama yapılmış olumlu bir sonuç elde edilmemiştir,
- Hava şartları bu duruma çok imkân vermez,
- Haftanın belli bir günü adalar arasında ulaşım sağlanması uygun olur. Her gün ulaşım yapılması Bozcaada turizmüne zarar verir.

6.1.2.3. Görüşülen Kişilerin Belirttiği Diğer Stratejiler, Görüşler ve Sorunlar

Hazırlanan anket formunda görüş istenen sorular dışında görüşülen kişilerin kendi fikirlerini belirttiği bölümde yer almaktadır. Bu fikirler aşağıdaki başlıklarda derlenmiştir:

Sorunlar

- Kamu personeline ait konut sorunu ve öğrencilere ait yurt sorunu vardır.
- Bozcaada memurlar için çok pahalı ve kiralar çok yüksektir.
- Esnaf kamuda çalışanlara yüksek fiyat uygulaması yapıyor.
- Bozcaada gemi seferlerinin saatleri çok düzensizdir.
- Gemi geçiş fiyatları çok pahalı.
- KUDEB gecikmeli ve çok yavaş çalışıyor.
- Ada'da ciddi altyapı ve kanalizasyon sorunu vardır.
- Elektrikçi, sucu, motor ustası, araba yedek parçacısı, kaportacı gibi kişiler işlerinde usta değiller. Bu kişiler herhangi bir onarımda fahiş ücretler almaktadır.
- Ada'da tek banka olması memurlara sağlanan promosyonlardan yararlanmada engel yaratıyor ve bankanın hizmet kalitesi düşüktür.
- Acil durumlarda ancak Çanakkale 112'yi arayarak, onların yönlendirmesiyle ambulans hizmeti alınıyor. Bu durum zaman kaybına yol açıyor.
- Ada'da uzman hekim ve acil durumlarda müdahale edecek dış hekim yok.
- Bağcılık ve butik şarapçılık üretimi istenildiği gibi korunamamıştır.
- Bozcaada'nın tamamı 2863 sayılı Kanun kapsamında olduğu için yapılaşma koşulları kısıtlıdır.
- Ada'da kargo firması bulunmuyor. Ezine'deki kargo firmalarıyla iş yapılıyor.
- Ada'da kalifiye eleman eksikliği var.
- İmar planına göre küçük, butik tarzda işletmeler açılabilir. Devlet ise 10 kişiden fazla çalışanı olan işletmelere SGK indirimi sağlıyor. Önemli bir tezat var, teşvikler kullanılmıyor.
- Belediye işletme standartlarını belirlemediği için adada kalitesiz ev pansiyonculuğu ortaya çıkıyor.
- Şarapçılığa uygulanan vergi oranı çok yüksektir.

Görüşler

- Kış aylarında gemi sefer sayıları artırılmalıdır.
- Ada'nın kışın yaşanabilir hale getirilmesi için adaya doğalgaz getirilmelidir.
- Kış saatinde 05.00'de kalkan gemi 06.00'ya alınrsa hem memur için, hem ada halkı için iyi olur.
- Sağlık yatırımları desteklenmelidir.
- Belli günlerde ada'ya uzman hekim gelebilir.
- Kültür balıkçılığı, arıcılık ve bağcılığa önem verilmelidir.
- Kapalı spor salonu yapılmalıdır.
- TOKİ gibi devletin teşviki ile gerçekleşen projelerde gerçekten adada yaşayan, kışın ve her daim adada bulunan kamu personeline öncelik verilmesi gerekir.
- Dâhiliye gibi bir branşta uzman hekim ada'da olmalıdır.
- İmkânların ve ödeneklerin adalara daha çok verilmesi gerekir.
- Mevcut ulaşım yolları ve bağ yollarının iyileştirilmesi, genişletilmesi gerekmektedir.
- Bozcaada turizm odaklı planlandığından başka türlü bir sosyal ve iktisadi yaşam tarzının yerleşmesi oldukça düşük bir ihtimaldir.
- Yüksekokul, bir an önce adaya kurulmalıdır.
- Sezon çok kısa olduğu için turizm mevsimini uzatmak gerekir. Buna bağlı olarak bir takım etkinlikler devlet eliyle desteklenmelidir.
- Ada'da spor etkinliklerinin düzenlenmesi, Ada'da dinamizm sağlayacaktır.
- Ekoturizm adaya uygulanabilecek en uygun turizm çeşitlerinden biridir.
- İvedilikle koruma amaçlı mastır plan yapılmalıdır.
- Organik tarım desteklenmelidir.
- Ada'ya dalgıç okulu açılması fikri desteklenebilir.
- Limanın ıslah edilmesi gerekmektedir.
- Yüksekokulün gelişmesi, ortaöğretim gelişmesini destekleyebilir.
- Öncelikle gerek kamuda gerekse işletmelerde kemik yapının değiştirilmesi gerekmektedir.

Yeni Strateji Önerileri

- TOKİ konut ve lojman yaparak barınma sorununu çözebilir.
- Sosyal ve kültürel hayatı geliştirmek için adaya eğlence merkezi ya da alışveriş merkezi açılabilir.
- Ada'ya küçük uçaklarla da olsa hava ulaşımının başlatılması ve havalimanının kurulması, hem turizm açısından hem ulaşılabilirlik açısından Bozcaada'nın gelişmesine katkı sağlar.
- Ada'da olmayan işletmelerin açılması için işletmeciye hem vergi hem de gelir teşviki verilebilir.
- GESTAŞ kamu personeline daha uygun ücret tarifesi uygulaması getirebilir.

- Bozcaada'da nüfus artışına paralel olarak kullanılabilir suyun dikkate alınması gerekir. Kullanılabilir su, deniz suyu arıtılarak elde edilebilir.
- Bağ alanlarında arazi toplulaştırılması yapılarak kullanılmayan kısımların ekonomiye kazandırılması mümkün kılınabilir.
- Hazine arazileri adada en az 3 yıldır ikamet edenlere kiralanabilir.
- 4 yıllık bir üniversite programının adaya açılması adanın gelişmesine katkı sağlar.
- Deniz ulaşımında sadece yolcu taşıyacak küçük ölçekli teknelerin işletmeye alınması yapılabilir.
- Geyikli Limanı'na İodos olduğunda ulaşımı kolaylaştıracak bir mendirek yapılabilir.
- MYO'da Su Ürünleri Bölümü açılması ada için faydalı olacaktır.
- İlgili üreticilere şarapçılık ve bağcılık eğitimi verilebilir.
- Gençlere yönelik ara eleman yetiştirme ve meslek edindirme kursları açılabilir.

6.2. Gökçeada Çalışmaları

6.2.1. Kanaat Önderleriyle Görüşme: İlk Ziyaret

Ajans uzmanlarından oluşan çalışma grubu tarafından 29.11.2011 ve 30.11.2011 tarihlerinde Gökçeada'ya ziyaret düzenlenmiştir. Kaymakamlık binasında Kaymakam Kamuran TAŞBİLEK, Belediye Başkanı Yücel ATALAY ve ilçe müdürlerinin katıldığı bir toplantı organize edilmiştir.

Ada'ya ulaşım Çanakkale merkezden yaklaşık 3 saat sürmekte ve iki gemi aktarması yapılmaktadır. Sadece sabah ve akşam saatlerinde ulaşım mümkündür. Ada'ya olan erişilebilirliğin temel olarak en önde gelen problem olarak tanımlandığı görülmüştür. Yaz aylarında ada'da nüfus ve hareketlilik artmakla beraber kışın ada ıssızlaşmakta, nüfus azlığından dolayı kalkınma hamleleri yapılamamaktadır.

Ada'nın bir sürgün yeri olarak algılandığı ve bu nedenle kamu görevlilerin burada çalışmayı tercih etmedikleri anlaşılmıştır. Gökçeada'nın önceki yıllarda açık cezaevi ve zorunlu göç merkezi olarak kullanılması uzun yıllar boyunca adanın gelişmesinin önünde engel teşkil etmiştir. Yazın tamamıyla turizm hizmet veren Gökçeada kış aylarında ıssızlaştığı için sürdürülebilir bir şekilde gelişmemektedir. Yazın nüfus patlaması yaşanmakta ve bazı turistler araçlarında yatmaktadır. Kışın adadaki tek canlı hareket, sayıları oldukça az olan MYO öğrencileridir. Ada'nın turizm, organik tarım ve eğitim olmak üzere 3 alanda gelişebileceği belirtilmiştir. Aynı zamanda adanın ilköğretim ve lise kalitesi yönünden de kötü bir ününün olması adaya yaşamak için gelenlerin dahi çocuklarını getirmemelerine sebep olmaktadır. Ortaya konan bir başka fikir, Gökçeada'nın havaalanı imkânının da kullanılarak bir eğitim adası olarak değerlendirilmesi yönündedir. Diğer bir fikirse adanın doğal imkânlarının kullanılarak bir sağlık merkezi şeklinde değerlendirilmesi olmuştur.

Organik tarım adada son yıllarda hızla gelişmektedir. Organik tarımda ürün çeşitliliği sağlanıp gelen turistlere pazarlandığı takdirde ada hem gelişecek hem de markalaşacaktır.

Ada'da turizm hareketleri sadece devlet eliyle gerçekleşmiş, büyük çaplı yatırımlar yapılmamıştır. Bunun en büyük sebeplerinden biri ise adanın koruma amaçlı imar planının bulunmaması ve yapı izni almanın oldukça zor olmasıdır.

Gökçeada için daha önce hazırlanan stratejik planın hayata geçirilmesinin aslında birçok noktada yeterli olacağı belirtilmiştir. Ajanstan para desteğinden ziyade uzman desteği istendiği dile getirilmiştir.

Kaymakamlıktaki toplantının ardından Belediye Başkanı Yücel ATALAY makamında ziyaret edilmiş, ada hakkında detaylı bilgiler alınmıştır. Ulaşım problemi özellikle vurgulanmış, yazın insanların gemi kuyruğunda bekledikleri ve adaya ulaşımın bir çile olduğu belirtilmiştir.

Ada'nın diğer bir problemi ise ada halkının ada'yı benimsememiş olması ve adada yatırım ve girişim gibi inisiyatiflerde gönülsüz olmasıdır. Ada için çok büyük öneme sahip sörf turizminin bile Bulgar turistler tarafından keşfedildiği, adanın mevcut potansiyellerinin farkında olunmadığı ve bu yönde bir isteğin de olmadığı belirtilmiştir. Buna rağmen sörf ada için öyle önemli bir hale gelmiştir ki, bu sayede turizm sezonu 2-3 ay kadar uzamış ve havaalanı açılmıştır.

Turizmde yapılan en büyük hatanın her şeyi turist sayısına bağlamak olduğu dile getirilirken, altyapının müsait olmadığı durumlarda turist sayısının fazlalığının adaya kazanç yerine zarar getirdiği belirtilmiştir. Gruplar halinde adaya gelen turistler ev kiralamakta ve bu evlerde maksimum sayıda insan konaklamaktadır. Yeme içme ve eğlence tesislerinin de adada yetersiz ve niteliksiz olması nedeniyle, turistler tatillerini normal market alışverişi yapıp konakladıkları evlerde yiyip içerek değerlendirmektedir. Bu durum yaz aylarında adada kuru kalabalığa sebep olmakta herhangi bir ekonomik canlılık getirmemektedir. Ancak nitelikli tesisler ile adanın marka ürünlerinin servis yapılacağı ve satılacağı mekanların olması durumunda, Gökçeada turizmden gerçek bir gelir sağlayabilecektir. Ada için markalaşma potansiyeli olan ürünler bal, sabun, şarap, organik peynir, yoğurt ve kuzu eti olarak sıralanmıştır.

Ada'nın stratejik öneminden dolayı Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve askeri makamların ayrı önceliklerinin bulunduğu anlaşılmıştır. Bu durumun, ada'daki birçok fadilyet ve icraatın önündeki engellerden biri haline geldiği anlaşılmıştır.

Ada'da saptanan madenlerin çıkarılmasının ise Gökçeada'ya zarar vereceği ve adanın buna ihtiyacı olmadığı belirtilmiştir.

Son yıllarda bütün dünyada organik ürünlere karşı büyük bir merak uyandırdığı belirtilirken, son derece kaliteli organik ürünlerin adada üretildiği ancak gerektiği gibi pazarlanamadığı belirtilmiştir. Bunda ulaşım faktörünün de büyük etkisi vardır.

Ada'daki Rumlar ile Türkler arasında bir sorun olmadığı belirtilirken, Rumlarda da Türk vatandaşlığı bilincinin son derece yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Gezinin 2. gününde ise Gökçeada Kent Konseyi

Başkanı ve Gökçeada Emlak Yatırım Danışmanı Bülent AYLI ziyaret edilmiştir. Aynı şekilde ulaşım problemine değinilirken koruma, amaçlı imar planının bulunmaması adanın bir başka önemli problemi olarak öne sürülmüştür.

Ada'da çeşitlendirilmiş turizmin geliştirilmesinin ada için en gerçekçi strateji olacağı söylenirken, asıl büyük adımların adanın sınır ticareti merkezi olmasıyla atılabileceği önemle vurgulanmıştır. Çevresindeki Yunan adalarından mal gelişinin ve gidişinin çok zor olduğu belirtilmiş, gerekli protokoller uygulanır, Semadirek, Limni ve Taşöz ile ticaret yapılabilirse Gökçeada'nın Ege Denizi'nin ticaret merkezi olabileceği dile getirilmiştir.

Çalışma grubu tarafından başka bir ziyaret adanın en büyük organik tarım işletmesi olan ELTA-ADA Tarım İşletmesine düzenlenmiştir. İşletme Türkiye'nin ilk organik peynirini üretirken bu alanda önemli başarılar imza atmıştır. TİGEM'den devir alınan tesiste 4 ton kapasiteli organik süt üretimi gerçekleştirilmekte ve haftada 2 gün İstanbul'a sevkiyat yapılmaktadır. Halkın organik üretimin tam olarak ne olduğunu bilmemesinden dolayı büyük

karmaşa yaşandığı belirtilmiş, organik adı altında sertifikasız üretim yapanların talebi düşürdüğü ve fiyatların yüksek bulunmasına sebep olduğu söylenmiştir. Aynı şekilde ulaşım probleminden şikayet edilirken hava şartları nedeniyle bir gemi seferinin iptal edilmesinin işletmeyi büyük zarara soktuğundan şikayet edilmiştir.

Geziye saha çalışması ile devam eden çalışma grubu Rum Köylerinden Zeytinliköy, Tepeköy ve terk edilmiş Dereköy'ü ziyaret etmiştir. Tepeköy'de köy kahvesine girilmiş ve Rum vatandaşlarla sohbet edilmiştir. Aynı şekilde ulaşım probleminin üzerinde durulurken, serbest hayvancılığın da adaya zarar verdiği ve bunun önüne geçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ada'da madencilik ve sanayi gibi büyük çaplı yatırımların istenmediği, sadece planlı turizm yatırımlarının yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Yazın aşırı talepten dolayı köylerin kapasitesinin oldukça dolduğu, insanların yatacak yer bulamayıp araçlarında sabahladıkları ifade edilmiştir. Bunun yanında Ada'nın eski haliyle şimdiki hali arasında güzel değişimler olduğu belirtilmiş, bu değişimlerin hızlanarak devam etmesini ve adada restorasyon projelerinin uygulanmasını temenni etmişlerdir.

Gökçeada'daki son toplantı Gökçeada MYO'da gerçekleştirilmiştir. Çeşitli programlarda ders veren akademisyenlerin katıldığı toplantıda ulaşım zorluğundan dolayı üniversite hocalarının adaya gelmek istemedikleri ve bu durumun okulun kalitesini iyice düşürdüğü ifade edilmiştir. Ada'da sosyal hayatın kışın sıfır olduğu vurgulanmıştır. Öğrencilerin internet bağımlısı oldukları ve bunun dışında hiçbir sosyal faaliyetlerinin olmadığı belirtilmiştir. Gökçeada'nın Çanakkale'nin bir ilçesi olduğu bile çoğu kişi tarafından bilinmemektedir.

Eğitim sektörünün adada fazla gelişmeyeceği bunun için öncelikle sosyal ve ekonomik hayatın canlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Gökçeada'ya olan önyargının biraz da devletin yakın zamana kadar adayı açık cezaevi ve devlet üretme çiftliği olarak görmesinden kaynaklandığını belirten akademisyenler, Gökçeada'daki turizm hareketlenmesinin de oldukça şişirildiğini öne sürmüşlerdir. Mevcut yatırımlarla Gökçeada'da turizm sezonunun ancak 93 güne çıkabildiği belirtilmiştir. Bunun yanında adanın organik tarım ve turizmden başka gelişme imkânı olmadığı da ayrıca vurgulanmıştır. Ancak altyapı ve üstyapı yetersizliğinden dolayı yaşanan problemlerin acil önlem alınmazsa adanın imajını fazlasıyla zedeleyeceği ve gazete haberlerinde abartıldığı gibi turistlere harika bir tatil imkânı sunulamayacağı önemle belirtilmiştir. Ada'nın koruma amaçlı imar planının bir an önce hazırlanmasının ve butik tarzlı turizm yatırımlarının yapılmasının önemi bir kez daha ifade edilmiştir.

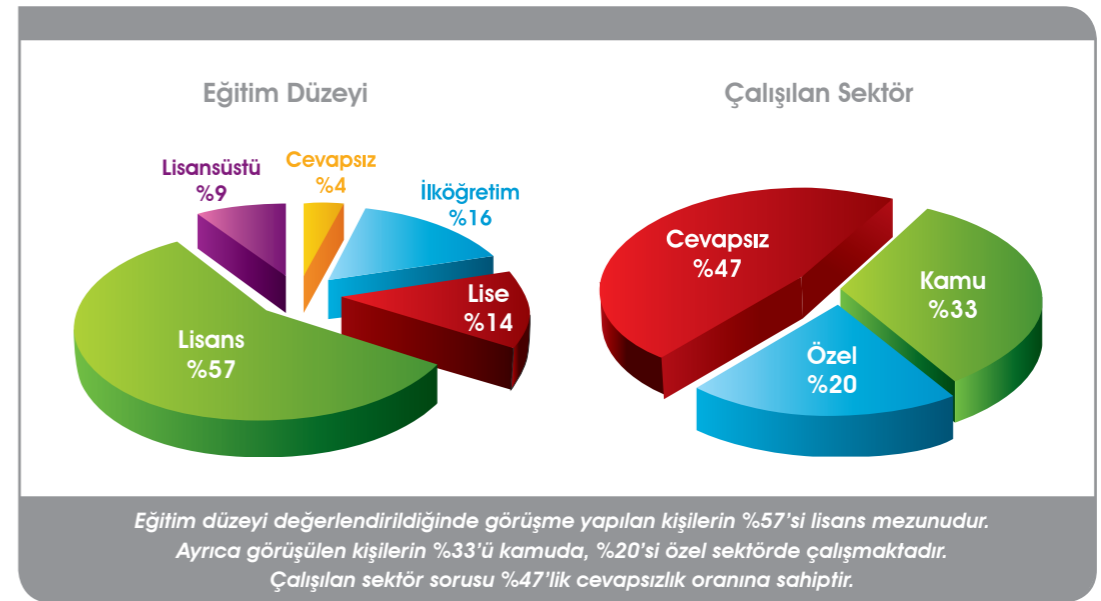
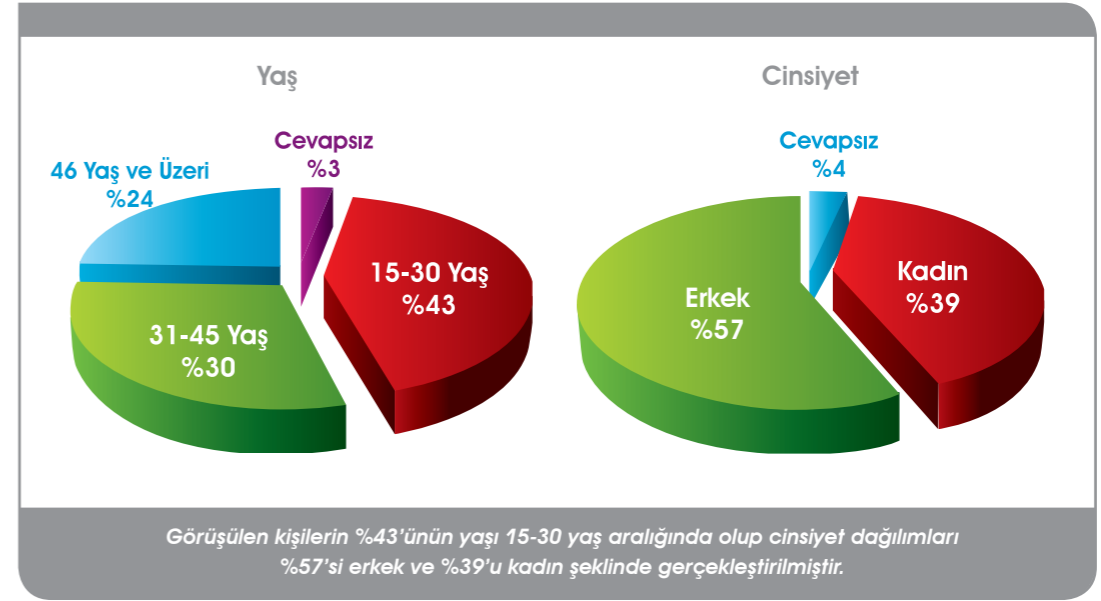
6.2.2. Stratejik Analiz Çalışmaları

21-23 Mart 2012 tarihlerinde ise Gökçeada'ya ikinci bir ziyaret düzenlenmiştir. Bu ziyaretin amacı ilk ziyaret sonrasında hazırlanan raporun kanaat önderleriyle tartışılması ve bu plana göre hazırlanan stratejilerin uygulanabilirliği hakkında halkla derinlemesine görüşmeler yapılması olmuştur. Bu amaçla Gökçeada içindeki çeşitli kamu kurumları, esnaf, köy kahveleri ve okullar ziyaret edilmiş görüşülen kişilere anket uygulanarak adada uygulanabilecek ve adanın kalkınmasına katkıda bulunabilecek politika ve stratejiler tartışılmıştır.

6.2.2.1. Demografik Unsurlar

Gökçeada'da gerçekleştirilen 2 günlük ziyaretlerde toplam 195 kişiyle görüşülmüş ve anket yapılmıştır. Değişik yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve meslek gruplarından seçilen kişilere ait betimleyici istatistikler aşağıdaki gibidir:

Çalıştığı sektör	Kişi sayısı
Çalıştığı Sektörü Belirtmeyen (Cevaplamayan)	59
Öğrenci	35
Memur	21
Sağlık personeli	11
Emekli	10
Serbest meslek	9
İdari personel	9
Akademisyen	9
Öğretmen	8
Ev hanımı	7
Turizmci	5
Mühendis, mimar	4
İşçi	4
Esnaf	4
Toplam	195

Görüşme yapılan kişilerin %18'i öğrenci, %11'i memurdur. Ayrıca meslek sorusunda %30 gibi büyük bir cevapsızlık oranı vardır.

6.2.2.2. GMKA'nın Oluşturduğu Stratejilere Yaklaşım

Ajansımız tarafından daha önce yapılan ziyaretlerde toplanan bilgilerden ve çeşitli literatür çalışmalarından faydalanarak Gökçeada'ya özel 7 adet strateji oluşturulmuş ve görüşmeler esnasında stratejiler hakkındaki görüşler alınmıştır. Yapılan ankette 5'li Likert Ölçeği kullanılmış olup stratejilere 5 üzerinden verilen ortalama puanlar ve yapılan değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

Strateji 1

Ada'da yaşamının pozitif ve negatif yanlarını konu alan; etnik köken, dil, din gibi konuların dâhil edilmediği sosyolojik bir araştırma yapılması uygundur.

4,36

Görüşülen kişilerin çoğu etnik unsurların dâhil edilmeyeceği, adalı olma bilincinin ortaya konulacağı sosyolojik araştırma yapılması fikrine kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Stratejiyi desteklemeyen kişilerin gerekçeleri ise aşağıdaki gibidir:

Strateji 2

Ada'daki ulaşım sorununun çözümü için adanın ulaşımını yüklenen firmalara vergi muafiyeti uygulaması uygundur.

4,05

- Etnik köken, din, dil gibi konuların dâhil edilmeyeceği bir araştırma anlamsız olacaktır,
- Ada halkı bu araştırmaı anlayacak bilinçte değildir,
- Ada'nın etnik yapısı çok çeşitli insanlardan oluşmaktadır. Eğer bir araştırma yapılacaksa etnik yapı göz önünde bulundurulmalıdır.

Ada'da en çok dile getirilen ulaşım sorununun çözümü için adanın ulaşımını yüklenen firmalara vergi muafiyeti uygulanması konusu, görüşme yapılan kişilerden ortalama 4 puan almıştır. Bu şekilde uygulanacak vergi muafiyetini uygun bulmayan kişiler;

- Ulaşımı üstlenecek firmalar bu indirim ada halkına geçişlerde yansıtacaksa bu fikir desteklenebilir,
- Bu durum ada halkına bir fayda sağlamayacaktır,
- Ulaşım sorunu yoktur,
- Özel ticaret yapan firma, devlete vergisini vermek zorundadır. Dolayısıyla vergi muafiyeti olmamalıdır. Vergi oranları düşürülebilir,
- Vergi indirim yerine yakıt fiyatlarında indirim yapılabilir.
- Ada'daki ulaşımı ada yerel yönetimi sürdürmek zorundadır. Firmalar ticari kuruluşlardır ve maksimum kar, minimum zarar düşünürler,
- Ada'daki ulaşım problemleri talep arttığında çözülecektir.

Strateji 3

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısını artırmak için ada'daki okullardan mezun olan öğrencilere üniversite sınavlarında ek puan verilmesi öğrencileri ada'da kalmaya teşvik eder.

3,29

Ada'daki okullardan mezun olan öğrencilere üniversite sınavlarında ek puan verilmesi stratejisi görüşülen kişilerden 3,29 puan almıştır. Bu stratejiyi uygun bulmayanların belirttiği fikirler aşağıdaki gibidir:

- Türkiye genelinde eşitlik ilkesini bozacağından, hakkaniyete uygun değildir,
- Ek puandan ziyade, adaya gelen öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini severek yapması ve kalifiye öğretmenlerin adaya gelmesi öğrencileri teşvik eder,
- Gökçeada Anadolu Öğretmen Lisesi'nde bu uygulama bulunmasına rağmen kontenjanlar boş kalmakta, yatılı okuyanlar da başka yerlere geçiş yapmaktadır,
- Eğitim seviyesi düşer,
- Dışarıdan pek çok öğrencinin ve ailelerinin adaya gelmesine ve adanın yapısının bozulmasına sebep olur,
- Eğitim konusunda adada bir problem yoktur,
- Öncelikle adada yaşayacak öğrencilere yurt, barınma, sosyal ve kültürel ortam, ulaşım, dershane gibi konularda gerekli koşullar sağlanmalıdır,
- Eğitimcilerin de adaya nasıl çekileceği düşünülmelidir,

- Sadece ek puana bağlı olarak zorunlu kalma olacağı için bu durum adadan soğumaya sebep olabilir,
- Verilecek ek puanın birçok öğrenci ve aileleri tarafından su istimal edilir,
- Puan artırmak yerine burada bulunan ön lisans programlarına uygun orta öğretim kurumları geliştirilmelidir.

Strateji 4

Ada'da görev yapan kamu personeli için %20 olan gelir vergisinin %5 oranına indirgenmesi adada görev yapmak için teşvik edicidir.

3,68

Ada'da kamu personeli için gelir vergisi indirimi konusu görece düşük puan alan stratejilerdendir. Görüşülen kişilere göre nedenleri:

- Oranın inmesi fazla meblağ farkı yaratmayacağı için teşvik edici değildir,
- Genel eşitlik ilkesini bozacaktır,
- Memuriyet görevidir. Nerede olursa olsun yapılmak zorundadır. Ada için ayrıcalık düşünülmemelidir,
- Zaten yeterli sayıda memur adaya gelip hizmet etmektedir,
- Ada'daki kamu personeli yeterli düzeyde gelire sahiptir. Daha fazla teşvike gerek yoktur,
- Gelir vergisi tamamen kaldırılmalıdır,
- Sosyal etkinlik alanlarının bulunması memurlar ve halk için daha teşvik edici olacaktır.

Strateji 5

%18 olan KDV oranının ada halkı için %1 olarak uygulanması ada yaşamını teşvik eder.

3,92

Ada'da KDV indirimi yapılması stratejisi 3,92 puan almıştır. Bu konu ile ilgili belirtilen karşıt görüşler aşağıdaki gibidir:

- Ada'nın kalabalıklaşarak yapısının bozulmasına sebep olur,
- Eşitlik ilkesine aykırıdır,
- Ada'dan daha muhtaç yerler de var,
- Bu oran %10 civarında olabilir. Zaten Çanakkale ve Gökçeada arasında fiyatlar bakımından çok fark yoktur,
- Bunun yerine serbest satışların denetiminin yapılması gerekir,

- KDV düşse de esnaf bildiği şekilde satış yapar. Dolayısıyla, bu durumun halka bir faydası olmaz,
- İnsanların ekonomik geliri ve iş imkânları artırılmalıdır.

Strateji 6

Bozcaada ve Gökçeada arasında gemi seferlerinin düzenlenmesi her iki adanın gelişmesine hizmet eder.

4,33

Bozcaada ve Gökçeada arasında gemi seferlerinin düzenlenmesi konusu görüşülen kişilerden olumlu tepkiler almıştır. Olumsuz düşünenlerin fikirleri ise aşağıdadır:

- İki adanın konsepti farklı olması nedeniyle sirkülasyon ve gelişme olmayacaktır,
- Mesafe çok uzun olduğu için adaya bir katkısı olmayacaktır,
- Bunun yanında Semadirek gibi diğer Yunan adalarına da ulaşım olursa ada köprüsü oluşabilir. Gününbirlik seferlerle de bu durum sağlanabilir,
- Gökçeada ve Bozcaada'nın hizmet verdiği turistik kesim farklı olduğu için bu durum fayda sağlamaz,
- Ada'da yaşayanların ulaşımını kolaylaştırır. Ancak dışarıdan gelecek olanlar için adada yaşamı teşvik etmez.

Strateji 7

Gökçeada bünyesinde Deniz Bilimleri gibi adaya özel uygulamalı okulların da yer alacağı özel bir üniversitenin kurulması ve bu üniversiteye vergi muafiyeti gibi çeşitli avantajlar sağlanması; öğrencilere yurt, burs vb. konularda kolaylık sağlanması eğitim yatırımcıları ve öğrenciler için adayı teşvik edici hale getirir.

4,33

Strateji 7 de olumlu görüş bildirilen stratejilerden biridir. Bu stratejiyi desteklemeyen kişilerin düşünceleri aşağıdaki maddelerde toplanmıştır:

- Yeni okul yerine Kaleköy'de bulunan İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'ne bağlı Deniz Araştırmaları Birimi'nin 18 Mart Üniversitesi'ne verilmesi ve geliştirilmesi gerekir,
- Öncelikle adada yaşayan insanların öğrencilere bakış açısını değiştirmesi gerekmektedir. Öğrenciler para kaynağı olarak görülüp, yüksek kira uygulanmamalıdır,
- Özel üniversite yerine devlet üniversitesinin benzer avantajlarla kurulması daha uygun olur.

6.2.2.3. Görüşülen Kişilerin Belirttiği Diğer Stratejiler, Görüşler ve Sorunlar

Hazırlanan anket formunda görüş istenen sorular dışında görüşülen kişilerin kendi fikirlerini belirttiği bölümde yer almaktadır. Bu fikirler aşağıdaki başlıklarda derlenmiştir:

Sorunlar

- GESTAŞ'ın adaya gelip-gidenler için bildirdiği sayılar gerçek rakamlar değildir.
- Turizm için yeterli yatak kapasitesi bulunmamaktadır.
- Teşvik bürokrasisinin çok ağır olması teşviklerden yeterince yararlanılamamasına neden oluyor.
- Serbest hayvancılık, adaya özgü tarımın temel düşmanıdır.
- Ada için önce belirli tüm kurum ve kuruluşlarca sahiplenilmiş stratejiler var olması gerekir. Bu olmadığı sürece yapılacaklar verimsiz kaynak kullanımı şeklinde olacaktır.
- Ada'da ada halkının yanı sıra öğrenciler ve askerler var. Bunların özellikle kış aylarında güzel vakit geçirmesi, görevleri ve öğrenimleri bittikten sonra yalnızca yaz aylarında değil kış aylarında da adaya gelmelerini sağlar. Ada'da sosyal aktiviteler yeterli değil, hatta hiç yok. Elektrik kesintileri, feribotun iptali, acil bir sağlık sorunu olduğunda hastane personelinin yetersiz bilgisi ve alakası, daha birçok şey.
- Gökçeada'daki bir sorun da ev kiralari ve ev sahipleridir. Bu durum her sene öğrenciler için bir sorun haline gelmiştir. Çoğu ev sahibi öğrenciye ev vermiyor. 3+1 700 lira olan evler bile var. Sorun niteliğinde olan bir başka konu adada eğlence mekânı bulunmamasıdır. Yeni kayıt yaptıran öğrencilerin çoğu adanın sıkıcı bir yer olduğunu düşünüp kaydını sildiği için.
- Ada'da altyapı yetersizliği var. Elektrik, internet, su hizmetlerinde problemler yaşanmaktadır. En aza indirgenmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- Doğalgaz yok.
- Ulaşım en büyük sorun. Gökçeada'dan Çanakkale'ye ulaşmak 3 saat sürüyor. Bu yüzden Çanakkale'ye sık gidilemiyor, adada kalmak zorunda kalınıyor. Bu da adada yaşayanların psikolojisini kötü etkiliyor.
- Ada'da kiralar çok yüksek. Öğrenciler aldıkları bursun hepsini kiraya veriyor.
- Feribot seferleri yazın her saat başı varken; kışın sadece akşam ve sabah hizmet veriyor. Bu durum Ada halkının işlerini engelliyor.
- Ada'da çok ciddi elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Ve elektrik fiyatları diğer illere göre çok pahalıdır.
- Pazar fiyatları adada çok pahalıdır.
- Sadece dışarıdan adaya olan ulaşım değil, ada içinde de ulaşım çok kötüdür. Yollar çok bozuk ve çevre düzenlemesi yapılmadığı için adada her yer çamurludur.
- Gökçeada'da doktor ihtiyacı vardır.
- Organik tarımda ve hayvancılıkta danışman sıkıntısı var.
- Ada'da bulunan çöplük organik tarıma engel oluyor.
- Aynı sektörde birden çok işletme açılıyor. Nüfus az olduğu için birçoğu iş yapamayıp kapanıyor. Bunun önüne geçilmelidir.
- Balıkçılıkla uğraşanlar Trollerle ve Girgırlarla mücadele etmekten kar sağlayamıyor.
- Eşelek köyüne merkezden ve üniversiteden ulaşım bulunmuyor.
- Eşelek köyünde kışın içme sularına dere suyu karışıyor.

Görüşler

- Ada halkı çevre temizliği konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Organik tarım geliştirilmelidir.
- İşletme kuruculara teşvikler artırılmalıdır.
- Ada'nın reklam faaliyetleri artırılmalıdır.
- Öğrenciler için acilen yurt yapılması gerekmektedir.
- Ada'ya Truva otobüs firmasının dışında diğer firmalar da hizmet verebilir.
- Gökçeada'yı turizm merkezi haline getirebilecek çalışmalar yapılmalıdır. Turizm potansiyelleri açısından olağanüstü bir ada, ancak ada görünümü bakımından turistin ilgisini çekecek kadar olumlu değil. Ada'nın görünümü düzeltilmelidir.
- Gökçeada turistik değerleri ve arkeolojik değerleri bakımından çekici bir ilçedir. Ada'nın sessiz, huzurlu oluşu, kaza ve suç oranının düşük oluşu ilgi çekicidir. Kongre turizminin ve butik otel turizminin gelişebileceği bir yerdir.
- Ada içerisinde rekreasyon alanı bulunmamaktadır. Ada içerisinde ailelerin, bireylerin ve turistlerin vakit geçirebileceği bir akvaryum ya da bir park olması Ada'yı daha cazip hale getirir.
- Doğalgaz adaya getirilmelidir. Soba kullanımı öğrenciler için tehlikelidir. Kaloriferli ev sayısı artırılmalıdır.
- Öğrencilere odun, kömür yardımı yapılabilir.
- Yalnızca Ada'da yetişebilen "Ladolye" zeytin türü tescil ettirilmelidir.
- Öğrenci yurtları yapılmalı ya da ev kiralari düşürülmelidir.
- Ada halkının sebze meyve yetiştirip, pazarda satması teşvik edilebilir.
- Lise veya üniversite sınavlarına hazırlanan öğrenciler için adaya bir dersane açılabilir. Çünkü öğrenciler her hafta sonu dışarıya gitmek zorunda kalıyorlar.
- Ada'daki ev kiralari ev sahibinin evine biçtiği değere göre belirleniyor. Bu durumu kontrol eden ve denetleyen bir kurum Ada'ya açılabilir.
- Alışveriş imkânı zor olduğu için Koton, Rodi, LCW gibi büyük mağazalar adaya açılmalıdır. Market olarak A 101 var ancak yeterli değil. Daha büyük bir market kurulabilir.
- Bademli'de yaşayan öğrenciler için o bölgeye yemek yenilecek yerlerin açılması gerekir. Çünkü Merkez'deki yerlerden sipariş verildiğinde sipariş tutarı az olduğu için getirmiyorlar.
- Ada içinde toplu taşıma araçlarının sayısı artırılmalıdır.
- Gökçeada teşvikle iş yapan bir yer değil. Serbest bölge olmaya daha uygundur.
- Mekânsal düzenleme yapılmalıdır. (çevreciler, mimarlar,...)
- Sosyal Yardımlaşma fonu ada bazında düzenlenmelidir.
- Ada'da hudut kapısı açılması ve gümrük düzenlemesi yatırımları teşvik edici olacaktır.
- Arazi dağıtılmasında ekonomik durum göz önünde bulundurulmuyor. Ada'ya dışarıdan gelen vatandaşların bu hakkı edinmesi lazım.
- Ada'da sunulan turizm hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi ve turizm hizmetleri sunanların eğitilmesi gerekmektedir.
- Ada'da Polis Meslek Yüksekokulu gibi sürekli katkı sağlayacak yatırımlar yapılmalıdır.

- Ada'da hediyelik eşya imalatını geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Organik arıcılık ve çiçekli bitki yetiştiriciliği geliştirilmelidir.
- Gökçeada'ya has koyun ırkının modern tesislerde yetiştiriciliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Ada'ya gemi turları ve ada içerisinde tur organizasyonları için girişimlerde bulunabilir. Ada'ya özgü yiyeceklerin ve ada kültürünün tanıtılmasına yönelik girişimlerde bulunabilir.
- Yerel yönetimler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere çeşitli kuruluşlar tarafından yöre halkına yatırım rehberliği konusunda liderlik yapılmalıdır.
- Gökçeada'ya yönelik bilimsel araştırmalara ağırlık verilmelidir.
- Hayvan sağlığı ile ilgili vatandaşa yardımcı olacak hayvan sağlık ekibinin adada bulunması gerekir.
- Büyükbaş hayvan tohumlaması aktif olarak yapılmalıdır.
- Rüzgâr potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik stratejiler geliştirilebilir.
- Balıkçılık, şarapçılık için çeşitli uygulamalar getirilmelidir.
- Gökçeada organik tarım ve hayvancılık adası olmalıdır. Organik turizm desteklenmelidir.
- Gökçeada'da yaşayan balıkçı esnafı için Balıkçılık Kalkınma ve Destekleme Projesi yapılması takip edilmelidir.
- Ada'nın ekolojik yapısına zarar vermeyecek, daha az insan daha çok gelir getirecek yatırım alanlarına öncelik verilmelidir.
- Sağlık turizmi, ekoturizm adada geliştirilebilir.
- Günümüzde spor büyük kitlelere hitap etmektedir. Gökçeada, doğa sporları ve spor kompleksleri yapılması için çok müsait bir yerdir. Türk ve yabancı kulüplerin Ada'ya yatırım yapması halinde Gökçeada'da işsizliğin azaltılması ve ekonomik gelişme yönünde büyük yol alınabilir.
- Gökçeada'da ada kültürü oluşturulmalıdır.
- Ada'da yaşamakta olan halkın refah düzeyinin yükseltilmesi için adaya yapılacak olan yatırımların tek bir noktada odaklanması ve sadece o nokta üzerinde yoğunlaşması gerekmektedir.
- Sif alanları ve koruma amaçlı imar alanları, kademeli olarak korunmalı ve imara açılmalıdır.
- İçilebilir su kaynaklarının ıslah edilmesi gerekmektedir.
- Ada halkının çalışmaya teşvik edilmesi konusu önemlidir.
- Eşelek köyünde kadınların çok amaçlı kullanabileceği, üretim yapıp değerlendirebilecekleri bir tesis yapılabilir.

Yeni Strateji Önerileri

- Deniz altından getirilen elektriğe bir alternatif bulunabilir. Ada rüzgârlı bir bölge olduğundan rüzgâr enerjisi ile adanın elektrik üretimi sağlanabilir.
- Ada'ya ağaçlandırma projesi yapılabilir. Dağlarda otlayan hayvanların yiyemeyeceği türde bir ağaçlandırma yapılması ya da hayvanların ulaşamaması için kurulacak ormanın korunması gerekir.

- Ada'ya içinde sinema, tiyatro, bowling salonu, vb. gibi aktivitelerin yer aldığı bir eğlence merkezi, kütüphane ve alışveriş merkezi kurulabilir.
- Ulaşımında sadece GESTAŞ'a bağlı kalmak yerine ikinci bir firma ile rekabet, ulaşımı daha ucuz ve yaygın hale getirilebilir.
- B sınıfı Gümrük kapısı açılması; geleceğe yönelik olarak ciddi bir turizm potansiyeli doğurur.
- Merkez'den Kaleköy'e kadar yaşam alanı, kalanı serbest bölge olabilir.
- Ada'da çalışacak kamu personeline tayin öncesi Ada'yı görebilme şansı verilebilir.
- Ada'daki kamu çalışanlarına "maaş+500 TL" kanun teklifi haline getirilip, yasalaştırılabilir.
- Gökçeada'da serbest hayvancılık yasaklanabilir.
- Gökçeada-Çanakkale arasında ulaşım yapan kamyonlar, tırlar Lapseki-Gelibolu hattından dolaştırılıyor. Oluşan maliyet Ada halkına yansıtılıyor. Eskisi gibi Eceabat- Kepez hattının tekrar çalıştırılması gerekiyor.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından, Türkiye ve TR22 Bölgesi için ayrı bir konumda bulunan Bozcaada ve Gökçeada için yapılan değerlendirmeler genel, merkezi ve Ajans olarak yapılabilecekler şeklinde aşağıdaki gibi değerlendirilmektedir. Ancak **karar vericilerin**, adalarla ilgili uygulayacakları konularda ya da verecekleri kararlarda aşağıda verilen konularla sınırlı kalmamaları hususunun altı önemle çizilmektedir. Raporun önceki bölümlerinde tespit edilen ancak sonuç kısmında yer verilmeyen çok daha önemli unsurlar yapacakları değerlendirmelere daha fazla katkı sağlayabilir.

7.1. Genel Değerlendirme

Bozcaada'da yapılan toplantılarda yaşanan problemlerin giderilmesinde gerekli olan temel çözümün Ada kalıcı nüfusunun artırılması olduğu ortaya çıkmaktadır. Ada'ya verilen kadro ve aktarılan ödeneğin yerleşik nüfusa endekslenmesi özellikle yaz aylarında hem adayı yönetmeyi hem de adada yaşamayı oldukça güçleştirmektedir. Kış ayları dışında adaya ulaşım problemi fazla yaşanmazken, yaz aylarında gemi seferlerinin artırılması gerekmektedir. Bozcaada hakkında yapılan tanıtım ve reklamlar adaya olan talebi oldukça artırmıştır ancak bunu karşılayacak altyapı ve üstyapının olmaması adanın imajını zedelemekte ve adaya fayda değil zarar vermektedir. Bozcaada oldukça pahalı bir tatil beldesi olmasına karşın, hizmetlerin kalitesi düşüktür. Nitelikli tesis ve yatak sayısının az olması herhangi bir sertifikası ve otelcilik eğitimi olmayan ada halkının evini kiraya vererek kazanç sağlamasına neden olmuştur. Bu durum ada halkı için avantajlı gözükse de niteliksiz yerlerde son derece pahalı fiyatlarla konaklayan turistlerin Ada'dan memnuniyetsiz ayrılmasını sağlamıştır. Ancak söz konusu eksiklerin giderilmesinde yapılacak yatırımlar dikkate alındığında, sürdürülebilir kalkınma için yerel kaynakların yerel halk tarafından kullanılabilmesine imkân sağlayacak politikaların geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Tüm bu sonuçların yanı sıra ortaya çıkan en önemli konu, hem turizm hem de tarım için ortak bir hedefe ancak planlı bir çerçevede ulaşılabilirliği. Ada'nın mevcut İlçe Strateji Planı'nın hem merkezi hem de yerel makamlarca sahiplenilmesinin ve tam anlamıyla hayata geçirilmesinin, Ada'nın sürdürülebilir kalkınmasının ilk adımını oluşturacağı anlaşılmaktadır.

Gökçeada'da yapılan toplantılar ve ziyaretler sonucunda ise adanın en büyük probleminin ulaşım olduğu anlaşılmıştır. Ulaşım sıkıntısı hem adada yaşayan insanların kendilerini güvensiz hissetmelerine hem de nitelikli personelin adada görev yapmak istememesine sebep olmaktadır. Yaz aylarında arabalı vapur seferlerinin artırılması, kışın daha küçük deniz otobüsleriyle birkaç sefer yapılmasının yerinde olacağı toplantılarda dile getirilmiştir. Ayrıca ödenek ve kadroların nüfusa endekslenmesi hem yaz aylarında altyapı yetersizliğine bağlı problemleri artırmakta hem de personel yetersizliğinden dolayı yapılan işlerin kalitesini düşürmektedir.

Yatırımların şeklinin ve Gökçeada'nın nereye gideceğinin belirgin hale getirilmesi konusu ziyaret edilen hemen hemen her kesimce bir ihtiyaç olarak gösterilmiştir. Buna yönelik atılacak en somut adımın başında "Koruma Amaçlı İmar Planı"nın hazırlanması gelmektedir. Bu plan sayesinde Rumlar tarafından yıllar önce terk edilmiş ve atıl bırakılmış bağlar yeniden ekonomiye kazandırılabilir. Ayrıca adanın plan dâhilinde belirli bölümlerinin imara açılması turizm hareketlerinin planlı bir şekilde gelişmesini, kalitenin yükselmesini ve yatırımcılar için adanın cazip hale gelmesini sağlayacaktır. Ada için mevcut somut kalkınma potansiyellerinin tarım ve turizm olduğu açık bir şekilde anlaşılmıştır. Özellikle organik tarım Gökçeada için hayati bir sektör haline gelmiştir. Bu sektörün geliştirilmesi ve ihracat kapasitesinin artırılması ada için oldukça önemli olacaktır. Turizmin ve turizmde ürün çeşitliliğinin Ada için son derece önemli olduğu ise artık yadsınamaz bir gerçektir.

Bozcaada'da olduğu gibi, hatta daha belirgin şekilde, Gökçeada için de ortaya çıkan temel sonuç: Ada hakkında detaylı analizler yapılarak hazırlanan "Gökçeada Stratejik Planı'nın belki küçük bir revizyon sonrası hem merkezi hem de yerel makamlarca sahiplenilerek bir an önce hayata geçirilmesidir.

7.2. Saha Çalışmaları Değerlendirmesi

Bozcaada'da Ajans'ın oluşturduğu stratejiler hakkında verilen en yüksek puan 3,96 iken; Gökçeada'da ise 4,36'dır. Bozcaadalılar tüm stratejilere 4'ün altında puanlar vermişlerdir. Genel olarak verilen puanlar incelendiğinde Gökçeadalıların GMKA'nın oluşturduğu stratejilere Bozcaadalılardan daha olumlu yaklaştığı görülmektedir.

Adalarda en yüksek puanı alan strateji etnik unsurların dâhil edilmeyeceği, adalı olma bilincinin ortaya konulacağı sosyolojik araştırma yapılmasıdır. Her iki Ada halkı da "Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısını artırmak için adaadaki okullardan mezun olan öğrencilere üniversite sınavlarında ek puan verilmesi öğrencileri adada kalmaya teşvik eder." stratejisine en düşük puanı vermiştir. Dolayısıyla ada halklarının görüşleri doğrultusunda;

- Adalarda sosyolojik araştırma yapılması uygundur.
- Adalardaki ortaöğretim öğrencilerine üniversiteye girişte ek puan verilmesi konusu uygulamaya geçirilmemelidir.

sonuçlarına ulaşılabilir.

Adalarda görev yapan kamu personeline gelir vergisi indirim yapılması ve ada halkları için KDV indirimi yapılması konusu eşitlik ilkesine karşı olduğu gerekçesiyle her iki ada halkı tarafından da 4'ün altında puan aldığı için detaylı değerlendirilmelidir.

Her iki ada halkı tarafından da yeni strateji önerilerinde belirtilen strateji, sosyal ve kültürel hayatın adada geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasıdır. Ortak düşünce sosyal hayatın adada gelişmesinin diğer gelişme unsurlarını tetikleyeceği yönündedir.

Görüşme yapılan kişilerin belirlenmiş stratejiler dışında ortaya koyduğu sorun, görüş ve önerilerin hem yapılmış hem de yapılacak çalışmalar hakkında fikir vermesi açısından oldukça kıymetli olduğu düşünülmektedir.

7.3. YAPILABİLECEKLER: Diğer Kurum ve Kuruluşlarca

Her iki adada gerek stratejik konuları gerekse politik önemleri dolayısıyla ülkemizin üzerinde hassasiyet gösterdiği ve politikalar ürettiği topraklar olmuştur. Bu politikaların çoğu Adaları korumaya yönelik olmuş, bazıları ise potansiyellerin değerlendirilmesini engellemiş bu durum da adaların gelişmesinin önünde zaman içerisinde engel haline almıştır. Bu çerçevede adalara yönelik ilgili kuruluşlarca yapılabilecekler aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

- Her iki ada içinde aciliyet arz eden en önemli problem altyapıdır. Yerleşik nüfusa göre planlanmış olan altyapı hizmetleri yıldan yıla artan turist sayısını karşılayamayacak duruma gelmiştir. Altyapının güçlendirilmesi için acilen kaynak ayrılması lazım gelmekte, ayrıca atık probleminin de bir an önce çözülmesi gerekmektedir. Atıkların toplanması ve bertaraf edilmesi için çeşitli projeler geliştirilmesi gündeme gelmiş, başlangıç olarak büyükşehir belediyelerinden çöp toplama araçlarının adalara getirilmesi önerilmiştir. Altyapının güçlendirilmesi içinse Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın en kısa sürede adalar hakkında çalışma başlatması yerinde olacaktır. Aksi takdirde doğal güzellikleriyle ön plana çıkan adalarda önüne geçilemeyecek sorunlar yaşanacaktır.
- Adaların geri kalmasına sebep olan en önemli faktörlerden biri hiç şüphe yoktur ki ulaşım problemi. Ulaşımın çok zor olması bu adalarda eğitim, sağlık, ticaret vb. sektörlerin geri kalmasına sebep olmaktadır. Ulaşım özel sektör firmaları tarafından sağlandığı için doğal olarak arz-talep döngüsü ön planda olmaktadır. Talebin az olmasından dolayı kar elde edemeyecek olan firmalar sadece yazın yoğun dönemlerde sefer yapmakta veya seferlerini artırmaktadır. Ulaştırma Bakanlığı ve Çanakkale Valiliğinin adalara ayrıcalık tanıyacak çeşitli projeler geliştirmesi her iki adanın gelişmesi için önem arz etmektedir. Ulaşım firmalarının Gökçeada ve Bozcaada arasında direkt ulaşım sağlaması da her iki adanın yararına olacaktır. Böylelikle birinde yaşanan canlılık ve hareket diğer adayı da etkileyecektir.
- Adaların koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması için gerekli çalışmaların bir an önce başlatılması gerekmektedir. Bu konuda Gökçeada ve Bozcaada Belediyelerinin yanı sıra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın da duyarlı davranması adaların bugüne kadar korunmuş olan yapısının bozulmasını engelleyecektir. Ayrıca restorasyon izinlerinin çok zor alınması adalardaki bazı tarihi binaların atıl durumda kalmasına sebep olmuştur. Koruma amaçlı imar planıyla beraber bu binalar da restore edilerek turizme kazandırılabilir.
- Üniversite için de çeşitli avantajlar sunulması üzerinde konuşulmuştur. Gökçeada MYO dışında örneğin bünyesinde deniz bilimleri gibi adaya özel uygulamalı okullarında yer alacağı özel bir üniversite kampüsünün kurulması ve bu üniversite kuruluşuna vergi muafiyeti gibi çeşitli avantajlar sağlanması eğitim yatırımcıları için Gökçeada'yı çekici bir hale getirebilir. Aynı şekilde burayı tercih edenlere yurt, burs vb. konularda kolaylık sağlanarak öğrenciler için bu üniversitenin cazip kılınabileceği düşünülmektedir. Öğrenci nüfusunun artması Gökçeada'yı canlandırıcı bir etki yaratacaktır.
- Adaların en önemli sorunu, sosyal hayatın yetersiz oluşudur. Ada halkı, adalarda kalıcı nüfusun artırılması için yapılması gereken en önemli adımı sosyal hayatın iyileş-

tirilmesi olarak görmektedir. Ada'ya içinde sinema, tiyatro, bowling salonu, vb. gibi aktivitelerin yer aldığı bir eğlence merkezi, kütüphane veya alışveriş merkezi kurulabilir.

- Gelişmeye devam eden ve her geçen gün marka olma yolunda devam eden organik tarım ürünleri konusunda düzenleme ve denetlemelere daha fazla önem verilmesi uygun olacaktır.
- Özellikle Bozcaada halkı tarafından sıklıkla dile getirilen ilçedeki hekim probleminin çözümü içinse adalarda yarı zamanlı uzman hekim görevlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü'nün belirleyeceği bir takvime göre haftanın belirli günlerinde uzman hekimlerin adalarda görevlendirilmesi ada halkının da temenni ettiği bir uygulamadır.
- Adalarda görev yapan kamu görevlileri için barınma en büyük problemdir. Evlerini yaz aylarında daha yüksek ücretlerle turistlere kiraya vermek isteyen ev sahipleri adada çalışanlara ise yalnızca kış aylarında ve çok yüksek fiyatlardan kiralamaktadır. Bu durum kamu çalışanları için lojmanı çok önemli bir imkan haline getirmiştir. Her iki ada da kamu çalışanları için lojman probleminin bir an önce çözülmesi gerekmektedir. Buna istinaden ilgili kurumların TOKİ ile anlaşmaya giderek kamu çalışanlarının barınma problemini çözmesinin adalarda görev yapan personel için teşvik edici olacağı düşünülmektedir.
- Özellikle turistlerin ilgisini çeken ve birçok hastalığa iyi geldiğine inanılan şifalı çamurdan Gökçeada'da bulunmaktadır. Ancak bu çamur istenildiği gibi değerlendirilememektedir. Bu çamurun bulunduğu bölge askeri makamlar tarafından yasak bölge ilan edilmiştir. Kaymakamlık ise bu bölgenin turizme kazandırılması taraftarıdır. Öte yandan denizin sığ bir bölümü olmasından dolayı bu kısım sörf okulu tarafından yeni başlayanların eğitilmesi için son derece uygun görülmektedir. Ancak uygulanan askeri politika iki potansiyelin de değerlendirilmesine engel olmaktadır. Değerlendirilebilecek böyle bir potansiyelin önündeki engeller ilgili merkezi kuruluşlarca kaldırılabilir.

Raporun çeşitli yerlerinde belirtildiği üzere adalar'da yaşanan bütün problemlerin gerisinde yerleşik nüfusun az olması ve bu durumun kaynak yetersizliğine yol açarak adaların gelişmemesine sebep olması yatmaktadır. Dolayısıyla öngörülen politikaların temelinde kalıcı nüfusu artırmaya yönelik çalışmalar yapılması vardır. Ada nüfusunun artmasıyla ekonomik canlılık sadece yazın olmayacak, bu durum ulaşım imkânlarının da artarak kolaylaşmasına dolayısıyla uzun vadede her iki adanın da kalkınmasına vesile olacaktır.

7.4. YAPILABİLECEKLER: Ajans Tarafından

Yapılan bu çalışma ile Ajans çok boyutlu şekilde adalar ile temasa geçme fırsatını yakalamıştır. Bu hem iletişim anlamında hem de Ajansın bilgi birikiminin artması boyutunda katkı sağlamıştır. Yapılan bu çalışma ile adaların kalkınması konusunda yalnızca devletin değil adaya sahip çıkanların da bir şeyler yapması gerektiği dolaylı olarak anlatılmıştır.

Ajans olarak daha önce adalar için yapılan çalışmaların incelenmesi, hazırlanan planların gözden geçirilmesi ve saha çalışması neticesinde temel olarak kısa ve uzun vadede yapılabilecekler aşağıdaki gibi ortaya konulmuştur:

- Yapılan derinlemesine görüşme ve anketlere ek olarak verilen sorun, görüş ve öneriler bir sonraki araştırma çalışmasının odaklanılacağı konuların belirlenmesine ciddi katkı sağlayacaktır. Bu farkındalıkla, Ajans olarak adalar için yapılacak sonraki araştırmalarda elde edilmiş bu bilgilerden faydalanılacaktır.

Yapılan araştırmalar sonucunda Gökçeada ve Bozcaada'da yaşayan insanların psikolojisinin çok farklı olduğu gözlemlenmiştir. Adalarda yaşayan veya çalışmak zorunda olan insanlar kendilerini güvende hissetmemektedir. "Acil bir durum olursa ne yapacağız?" sorusu ada halkını korkutmaktadır. Özellikle Gökçeada'da bu duygu daha hâkim olurken bunda Gökçeada'dan anakaraya ulaşımın daha uzun sürmesinin yanında, adanın uzun yıllar boyunca yarı açık ceza evi ve sürgün yeri olarak kullanılmasının da etkisi büyüktür. Devlet görevlilerinin, (Adalarda görev yapan öğretmen, akademisyen, doktor ve diğer meslek görevlileri) bir şekilde Gökçeada'dan gitmeye çalışmakta olduğu görülmektedir. Adalarda yaşayan yerel halk da ada kültürünü benimsememektedir. Bütün bunların üstesinden gelinebilmesi için gerekli stratejilere veri sağlayacak sosyolojik bir araştırma yapılması öngörülmektedir. Bu araştırmada etnik köken, din ve dil gibi konuların kesinlikle gündeme getirilmemesi, araştırmanın tamamen adalarda yaşamın negatif ve pozitif yönlerine odaklanması amaçlanmaktadır.

- Adaların en büyük problemlerinden biri olan altyapı probleminin çözülmesi için ilgili kurum ve kuruluşların bir araya getirilerek ortak bir platform oluşturulması ve bu konunun önemine vurgu yapılması planlanmaktadır. Bu platformda bu problemin çözümüne yönelik önerilerin tartışılması, devlet kaynaklarının yetersiz gelmesi durumunda proje şeklinde AB'ye sunulup nasıl fonlanabileceğine dair fikirlerin tartışılması düşünülmektedir.
- İleriki dönemlerde çıkılacak olan proje teklif çağrılarında adalar için önem arz eden konuların öncelikler kapsamında ele alınması öngörülmektedir. Ayrıca üst makamların da uygun görmesi durumunda adalara özel proje teklif çağrısına çıkılması da mümkündür.
- Anakaradan bağımsız olmaları dolayısıyla adalar organik tarım için en uygun mekanlardır. Hem organik tarımda gelişmenin ve markalaşmanın önemini hem de adaların organik tarım için uygunluğunun anlatılacağı çeşitli bilgilendirme toplantıları ve eğitimler düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu sayede organik tarımın ada halkı tarafından benimsenmesi ve organik tarımda markalaşmanın artması öngörülmektedir.
- Ada halkı tarafından bilinçsizce yapılan pansiyonculuk faaliyetleri hem çok pahalı olması hem de kalitesiz hizmet sunmaları sebebiyle adaların turizm kimliğine zarar vermeye başlamıştır. Adadaki küçük otel ve pansiyon sahiplerine yönelik bilinçlendirme toplantıları düzenlenmesi ve adalardaki hizmet kalitesinin artırılması planlanmaktadır. Bu konularda marka haline gelmiş (Çeşme-Alaçatı gibi) turistik beldelerdeki işletme sahiplerinin ve adalardaki pansiyon-otel sahiplerinin ortak platformlarda bir araya getirilmesi planlanmaktadır. Bu sayede pansiyonculuk kavramından butik turizm kavramına geçiş yapılabilecektir.
- Ajans olarak ayrıca "İlçe Projesi" kapsamında yapılacak olan ziyaretlerin her iki ada için daha sıkı tutulması, elde edilen bulgular ışığında adalara özel çalışmaların yapılması öngörülmektedir.

